

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

Törekvések és kilátások.

Kérdezik-e még az emberek, hogy mi lesz? Minekutána egy évig minden áldott nap hasztalanul kérdezték, majd izgatottan, majd aggodalmasan, majd tünődve, úgy látszik, végül a kérdést is megúnták. Az obstrukció éve borzasztó mód ránevelte a magyar közvéleményt a fatalizmusra. Amit az üzletszerű obstrukcionista ma is úgy árulnak, mint a nemzeti szellem különös energiáját, a közvéleménynek forradalmi erejű ellentállását, igazában nem táplálkozik már másból, mint a magyar társadalomnak szinte érzéketlenné vált önmegadásából, mely közömbösen veszi akár az erőszakot, akár az örültséget. Ez a dermedt állapot is éppen a túlhosszúvá vált obstrukcióknak káros következménye. Mai parlamentáris kórságunk nemcsak hogy a legveszedelmesebb kényszerhelyzetekhez vezethet, de valósággal preparálja a nemzetet arra, hogy majdan a hatalom erőszakos beavatkozásait is békén, szenvtelenül eltűrje. Igazi narkotikus szer ez is, amely lehetővé teszi, hogy bármi kegyetlen műtétet az alkotmányosság testén ellentállás nélkül lehessen végrehajtani. Ezek az örökké daráló obstrukciós szájak is egyszer — egy erős pof után — egészen nyitva maradhatnak, félig a bámulattól, félig — az álmoságtól.

A publicisztika természetesen nem tarthat a bóbiskoló világgal. Sőt inkább megtapogatja üterét és annál közvetlenebbül teheti föl a kérdést: mi lesz hát? Az idő haladtával a számbavehető esetek köre mind jobban összeszűkül előtte és a legérdekesebb egyenletté alakul számára, hogy

milyen számítások irányozzák azokat a tényezőket, amelyek a helyzet bonyodalmaikat alkotják és ezek a különböző számítások mikép szövik át, keresztezik és befolyásolják egymást.

Van egy eshetőség, mely ugyan elég közel fekvő, de amelyet itt még nem akarok tekintetbe venni. Ez az alkotmányos rendnek — ha nem is teljes — felfüggesztése, de bizonyos mérvig és bizonyos ideig való megszakítása. A parlamentnek tartósabb szüneteltetése, szükségrendeletek kibocsátása, a törvényhatóságok fegyelmezése. A képtelenségig túlhajtott obstrukció után, szerte Európában, ezzel az eshetőséggel már mint valószínűséggel számítanak és udvari hatások, osztrák pártok mindenkép rajta vannak, hogy bekövetkeztét elősegítsék. De fordítsuk el szemünket ettől a nagy «k r a k k»-tól.

Nézzük csak azt az utat, amelyet Tisza István maga elé tűzött a törvényhozás rendes munkájának helyreállítása végett. Keskeny volt kezdettől ez az út, de a Kossuth-párttal való megegyezés után, úgy látszott, hogy mihamar a békés kibontakozáshoz fog vezetni. Ám a cél egyre hátrább és hátrább tűnik, mint a délibáb, a természetes kibontakozás reménye is szétfoszlóban. Tisza István, ki nagy rohammal indult meg és az ellentállókat kemény ököllel gondolta leverni, most a békésen leszereltek kedvéért kezét nem tudja megmozgatni ellenök. A Kossuth-pártnak akaratlanul is a Delila szerepe jutott, hogy ölelései közben elaltassa és megkötöztesse a hős Sámson, ki most tehetetlenül vergődik a klerikális filiszteusok csapásai alatt. A kibontakozásra nincs többé más út Tisza előtt, mint az általános választások elrendelése. Még pedig «ex-lex»-ben is, amelynek kikerülésére legfőlebb annyit kísérelhet, hogy ilyen címen kéri az indemnitynek rögtön való megszavazását. Hogy az obstrukció erre rá nem áll, ez is bizonyos; de ez már teljesen mindegy.

A választás tehát ma nemcsak a nagy, hanem az egyetlen «sláger» és Tisza István intézkedései, kinevezései nagyon arra vallanak, hogy már a hozzá való apparátust

szerele föl. Csakhogy itt ismét a nagy bécsi akarat jön tekintetbe. Nem lehet kétséges, hogy a királyra és az egész katonai vezérletre nézve a legfőbb és irányadó szempont az ujoncilletéknak bizonyos végső határidőre való beszo-
gáltatása. Bizonyára megbiztak abban, hogy Tisza ezt hirdetett programja alapján és bejelentett módszerével rövidesen parlamenti úton elintézheti. És ha Tisza mindjárt a parlament feloszlatásával kívánta volna kezdeni, szó sincs róla, a Hofburgban ehhez is szívesen járultak volna hozzá. Vajjon nem itt esett-e meg Tisza végzetes hibája? Most már hónapokat vesztegetett el hiába való kísérletekkel, most már az általános választás is nem az ujoncilletéknak gyors beszo-
gáltatását, hanem új, alig belátható határidőre való kitolását jelentené. Tisza István maga, akiben a kérlelhetlen, elszánt erély férfiát keresték, olybá tűnik fel, mintha érzé-
gős optimista, gyöngéd illúziókkal teljes lélek volna. Kérdés, hogy Bécsben most az általános választást, ezt a nagy «sláger»-t, ha már nem érhetik el vele a közvetlen szükség kielégítését, nem tartják-e fenn nagyobb, messzebbható célra, mint amilyen Tisza István szeme előtt lebeg, legalább is a kormányzati és többségi viszonyok alapos megváltoztatására? Ez az a híres «bécsi sötét lyuk», mely rejtelmesen mindenkor belemegy a mi alkotmányos panorámánkba és amelybe a délibábok kedves kergetése közben Tisza István is hirtelen elsülyedhet.

A helyzetnek ez elemei körül forog ma az obstrukciós tőzsde minden fajta spekuláció-játéka. Mert ezek a spekulációk nagyon különböző természetűek. Az obstrukciót első sorban persze az Ugronisták csinálják, akik már régebbtől a magyar politikát a vakmerő tőzsdekalandorság erkölcsével kezelik. És kik tapsolnak nekik, sugdosnak nekik a «kulisszák mögül»? Az új «Bánffy-pártiság» hívei, akik a parlamentben még nem alkotnak külön szervezetet, de elég hatalmas hirlapi asszisztenciával rendelkeznek, hogy a közvélemény elhelyezésénél a «claque» legjelentősebb szolgálatait teljesítsék. Az Ugron-pártiaknak és a Bánffy-pártiaknak ez az obstrukciós pajtáskodása egyike közéletünk leg-

pikánsabb és legkevésbé sem erkölcsös mozzanatainak. Nem fegyverbarátság ez a viszony, jellemző vonása ép az, hogyan spekulálnak egymásra — egymás ellen. Mindketten az obstrukcióban látják jövőjük hajnalfényét, csak hogy ellenkező irányban várják a belőle kibontakozó napot. Az Ugronisták és a velük szövetkezett néppárti klerikálisok a bécsi Deus ex machinára számítanak (csakugyan igazi gépistenségek), azokra az udvari befolyásokra, melyek a második Tisza-kormányzatnak egyszeriben véget vethetnek. Bolond beszéd, mintha az Ugronisták az új választásokban bíznának! Ettől irtóznak legjobban, mint a halál örvényétől s mai kétségbeesett taktikájuk nyilván csak oda tör, hogy Tiszának idejekorán való fejtételével ezt a választási veszedelmet elhárítsák. Ma ez a számítás a «hausse» jegyében áll. Ellenkezőleg, onnét a Bánffy-kulisszából azért spekulálnak az obstrukcióra, szítják is tele tüdőből, mert vele hiszik kikényszeríthetni a parlament feloszlatását. Reájuk nézve az események egyedüli mértéke, hogy mentül hamarabb áradjon szét a választások tengerhabzása, melyből vénuszi szépségben kelhetne ki az «Új párt», dicsőséges ellenzéki szerepre. Így nyújtanak együttes tápot az obstrukciós telhetetlenségnek, akik egymást akarnák felfalni.

Szomorú elgondolni a nagy nemzeti obstrukciónak csodás és furesa történetét. Ez a példátlanul tartós parlamentári földrengés, az alkotmány alapjainak hosszú és sokszoros megrázkódtatása, mely kezdetben a nemzeti lélek rendkívüli felbuzdulását, az ősi néperők kitörését látszott jelenteni, íme szűkkörű, alacsony taktikai játékká fajult el, a legóriásibb nemzeti kockázat kicsinyes személyes intikák aprópénzén kallódik el. Az obstrukciónak egy teljes éve kicsúcsosodik a «*journée des dupes*» jelentőségére. És ha vannak, akik még érdeklődnek az iránt: mi lesz? mi lehet? — körülbelől csak azt találgatják, hogy az egymás rovására spekulálók között — a végén ki fog legjobban felsülni, játszott legyen akár haussere, akár baissere?

Mezei Ernő.

A főherceg születésnapja.

Eszkendők előtt történt. A Raxot csillogó hó borította és a bájos Reichenaura acélos erővel csillogott le a téli égbolt. A karácsonyünnepek fenyőillatos utóhangulata áradozott még a levegőben és a jámbor reichenauri nép tisztelettel üdvözölte monsignore Marschallt, akinek oldalán haladtam.

— Gelobt sei Jesus Christus! — hangzott a rendesnél áhítatosabb hangon. Mert az a körülmény, hogy Károly Lajos főherceg kedvelt embere Reichenauban sétál, azt engedi sejteni, hogy a fenséges család alighanem kirándult nyári rezidenciájába.

Egyszerre csak két alak lépett ki a posta-épületből: egy karcsú, szinte leányos arcú fiú, egy idősebb úr társágában.

— Ferdinánd Károly főherceg! — súgta felém a monsignore.

Félreálltam, mert előre tudhattam, hogy a főherceg okvetlenül meg fogja szólítani a főtisztelendő urat.

Az idősebb úr pedig örvendező hangon figyelmeztette a főherceget:

— Fenség — monsignore Marschall.....

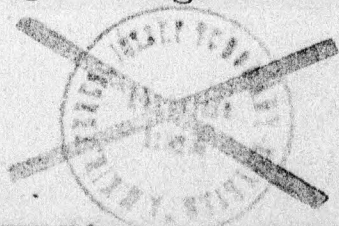
De a fiatal úr kivillanó szemmel egy gyorsan arra vágató szánkó után nézett és kitörő örömmel és hamisítatlan bécsi dialektussal felkiáltott:

— Schau's, der Sonnenthal! (ni, Sonnenthal!)

Valóban a Burg-színház ünnepelt művésze ült a szánkóban — ha jól emlékszem — egy Attems gróffal.

A főherceg visszafordult és szinte szerelmes rajongással nézett a csilingelve elsuhanó jármű után, háttal a főpapnak.

— De fenség, nézze csak, monsignore Marschall!
— ismételte kissé sürgető hangon a kísézője, aki már köszönt

is a papnak, azzal a hosszú és megértést kereső pillantással, amelylyel a kitörő ifjúság temperamentumos hibáiért bocsánatot szoktunk kérni.

A főherceg hevesen visszafordult.

— Ah, Monsignore! — kiáltott fel, kezét nyújtva — hab'n S' Ihn gsehn, den Sönnenthal? (Ah, Monsignore, látta? — Sönnenthal volt!)

Báró Bianchi — ő volt a kísérő — mosolygott, elvégre ő oltotta neveltjébe az irodalom és művészet rajongó szeretetét.

Mikor aztán elváltak, monsignore Marschall vidáman így szólt:

— Csak most gratulálhattam a fiatal hercegnek, ma van a születésnapja.

December 27-ike volt.

Ez a jelenet jutott ismét eszembe, a mikor a tegnapi lapokban a Ferdinánd Károly főherceg házassági tervéről szóló cikkekben többek közt ezt is olvastam:

«... és a főherceg a karácsonyi ünnepek után következő vasárnapon: december 27-én formálisan megkérte Czuber tanár udvari tanácsostól Berta leányának a kezét...»

Érdekes. Mi mindent nem tudtak és figyeltek meg a lapok a főherceg szerelmi regényében, de azt a jelentőséges adatot, hogy a Habsburg-sarjadék életének erre a nevezetes fordulójára éppen a születésnapján határozta el magát, senki se vette észre.

Szinte el tudom magamnak képzelni a jelenetet, amely ezen az emlékezetes vasárnapon a Neulinggasse 3. szám alatt levő ház második emeletén lejátszódott.

Ott ül az öreg tudós, a ki a koszinuszok és a végtelen számsorok világából egyszerre a szerelem répáskertjében találta magát. Mosolyog az öreg, pirúl is, talán kerüli a sirás.

— Ugyan fenség, hova gondol? Hiszen lehetetlen, a mit akar... Mennyi akadály!

És a vezérőrnagy úr civilben — bizonyára civilben volt, hogy a Landstrasse kerületben feltűnést ne keltsen — felkiált:

— Miért ne legyen meg az, a mit én akarok? Harmincöt éves vagyok, ma lettem harmincötéves. Férfiú vagyok, eleget engedelmeskedtem. Ismerem az életet, tudom: mit mulasztottam és most követelem a részemet.

És arca kipirul, mint akkor, húsz év előtt, a mikor egy híres színész látása, a ki olyan gyönyörűen szavalja a német jambust, annyira tudta elragadni a gyermeki ifjút, mint ma 1903. december 27-én egy karcsú, magas, szőke bécsi leány elmésen nevető szeme a harmincöt éves férfiút.

— Harmincöt éves vagyok és tudom, hogy mit akarok. . .

Oh monsignore Marschall, a kinek vállára később püspöki pallium borult, ha most itt ülhetne előttem és faggathatnám kérdéseimmal!

Be sok születésnapról mesélhetne, a mely Károly Lajos főhercegék házában bezajlott! Jómaga annyi sok jót kívánt ilyenkor a fenségnek, különösen a ragaszkodást az egyedül üdvözítő anyaszentegyházhoz és a családi hagyományokhoz. És a Gondviselés meghallgatta a prelatust, mert e főhercegi házban és a belőle származó gyermekek házában dicsőségesen él a spanyolul római-katholikus oltári és családi hagyomány.

Csak az a Ferdinánd Károly! Imhol akár oda is csapja az aranygyapjút, meg a toszkániai Szent József-rend nagy keresztjét is, sőt ha kell, a persa sah gyémántos arcképdíszjelvényét is, a japáni Chrysantheum házi-rendet a spanyol nyakláncos III. Károly renddel egyetemben, még a bajor, a szász, a szerb, a württembergi, szászweimári stb. stb. rendjeleket is hozzá, — hol a családi tradíció? És hol a konzervativizmus ennél a főhercegnél, a ki német-szabadelvűnek vallja magát?

Sőt szerelmesnek is.

Istenem, egy egész világ fekszik a reichenau-i és a Neulinggasse-i születésnap között!

A finom lelkű Bianchi tanítványa még mindig szereti az irodalmat, művészetet, és muzsikát — M á d e r

Raoul, Operaházunk igazgatója volt a tanára — sőt ha kell, még műkedvelősködik is. Maga is játszotta Wallensteint és Sonnenthalhoz méltó melegséggel szavalta:

— Max, bleibe bei mir, geh' nicht von mir, Max!

Sőt, ha valaki nagy örömet akar neki okozni, akkor ezt a bókot hangoztatja:

— Fenségedben elsőrangú színházi rendező veszett el!

Igen, Ferdinánd Károly megmaradt rajongó poétának, noha orcája rózsáit leszedte a tiroli hó, a prágai nap és a bécsi ezred-iroda vastag levegője. Szereti a hősokeket regényben és drámában.

De most már maga lett hőse egy szerelmi regénynek.

Ennek a regénynek vége van, úgy tudom. Hőse — a szomorú bucsúzás romantikájában — előttem áll.

Valjon mit hoznak a jövő szünetnapok? Mert a születésnapok, úgy látszik, végzetesek a főherceg életében.

Vagy húsz év előtt, december 27-én, Sonnenthal volt az ideálja.

1903. december 27-én Czuber Berta, a szép bécsi lány.

Valjon mi lesz harminc év múlva december 27-én?

És látok egy öreg tábornokot, aki ezen a napon az Augustiner-Kirche-ban hálát ad a jó Istennek azért eddig kegyelmével elárasztotta és esengve kéri, hogy tartsa meg továbbra is kegyelmében, adván a léleknek békességet és a testnek egészséget. És mélabúsan titkos mosoly fog játszódni ajkai körül, valahányszor az udvari kocsi a Neulinggasse tájékára viszi.

Kinyílnak a régi rózsák az imára kulcsolt, ráncos kezekben. Imádság, az lesz a vége, mint mindenkinél, aki gyerek korában ezen kezdte. Még ha nem is Habsburg-sarjadék és nem volt is tanítványa monsignore Marschallnak.

Mi lesz Czuber Bertával?

Most rímekben kellene beszélni.

N. N.

Egyenlőség.

Irta: Ambrus Zoltán.

«Régesrég nem adtak a Nemzeti Színházban ilyen jó, érdekes és kedves darabot» — így hangzott mindenfelé a közvélemény az angol Barrie «Egyenlőség» című «fantáziá»-jának a bemutatója után. Azt hiszem: az impresszió helyes volt, de a verdikt helytelen. Mert Barrie darabja színpadi munkának meglehetősen közepes minőségű, az érdeklődést éppen hogy ébren tartja s ami a kedvességét illeti, ez talán nem a legfinomabb fajtából való. Azt a kedvező impressziót, melyet ez a «fantázia» igazol, talán inkább így kellett volna kifejezni: «Régesrég nem adtak a Nemzeti Színházban darabot, amelyben csak megközelítően is ennyi volna az invenció». A Nemzeti Színházban tíz-húsz év óta előadott újdonságoknak s általában a legtöbb új színpadi munkának van egy közös hibája: minden lelemény nélkül valók. Nagyon egyformák s nagyon egyhangúak. Az egyik a másiknak jóformán csak variációja s tulajdonképpen nap-nap után csupán annyi darabot látunk, ahány a műfaj. Van egy drámánk s ennek száz mása; egy bohózatunk és ennek száz ikertestvére; egy vígjátékunk és száz más, hasonló; egy történelmi darabunk, s ennek száz, nem nagyon különböző kiadása és így tovább. Az ugyanegy műfajhoz tartozó darabok untatóan hasonlítanak egymásra; rokonok a témáik, közösek a motívumaik, ugyanazok az alakjaik, egyforma a tónusuk. Ebben az általános s már régibb eredetű monotoniában szinte felfrissítően hat az olyan darab, amelyben végre van egy kis lelemény is. A melynek tárgya nem egy régi témának a századik variánsa, hangja nem az until meg szokott, motívumai frissek és eredetiek, figurái nem sablonosak. Barrie komédiájának a legfőbb érdeme is ebben a frissességben rejlik, bár megemlíteni való az az érdeme is, hogy nem nagyképű darab és mégis tartalmasabb sok másnál, továbbá, hogy a mi benne gondolatot kelt s hosszasan foglalkoztatja a néző képzeletét, gondolkozását, az nem cafrang a darabon, hanem magának a cselekvésnek, a mesének a kisugárzása, a darabban megelevenített helyzetek folyománya, a színpadi képekből fakadó tanulság.

Főérdeme azonban mégis csak a benne megnyilvánuló invenció, mely megérzik motivumain, hangján, alakjainak színén és a tárgyán is. Mert tévedésnek tartom, a mit egy kitűnő kollégám állt, hogy: a tárgya elcsépel, vagy legalább is igen ismeretes. Ez a tárgy nem ismeretlen, mint «fantaisie», nem új az elbeszélő irodalomban, de új a színpadon. Színdarabnál pedig csak az számít, amit a színpadon láttunk, vagy látunk. A nem új ötletet színpadra vinni talán Columbus tojása volt, de ilyen Columbus-tojások találása a legritkább színpadi ügyesség. Számítsuk ehhez, hogy Barrie friss és elmés motivumokat szerepeltet, a melyek a tárgynak törvényes leszármazói; hogy fantoche-ai mulatságosan eredetiek s hogy e vidám fantazmagóriának a tónusa is, bár erősen emlékeztet az operette tónusára, sajátos, nem közönséges és a mellett a tárgynak megfelelő.

Más kérdés ennek az invenciónak az irodalmi értéke. Ebből a szempontból csak másodrendű és második kézből való leleményről beszélhetünk. Az «Egyenlőség» egyike a szám-talan robinzónád-nak; azoknak a szellemi munkáknak, a melyek De Foe alap-ötletét szőtték tovább; a melyek, Robinson nélkül, soha se íródtak volna meg. Színpadon talán az első robinzónád, de semmiesetre se oly elsőrangú, oly nagy erejű fantázia alkotása, a milyen például maga a Robinsonról szóló elbeszélés.

Az is kétségtelen, hogy a mi a Barrie saját külön invencióját illeti, ez — a tárgy természeténél fogva — jobban érvényesült volna egy fantasztikus regény, vagy hosszabb elbeszélés keretében. Néhol a nézőnek az az impressziója, mintha egy hosszú és érdekes részletekben gazdag történetnek négy színpadi képpé való átdolgozásával volna dolga, amely színpadi képek jobban hatnának, ha ama hosszú história legtöbb részlete nem maradna ismeretlen előttünk. Néhol a darab határozottan gyanús. A szerző elsuhan olyan részletek mellett, a melyek mögött mintha a kalandok egész sora rejtőznék. És nem is lehetetlenség, hogy Barrie kalózkodott; de ha így történt volna: mindenesetre igen jeles novellából merített.

Ha nem így történt: kár, hogy ezt a pompás anyagot nem regénynyé dolgozta fel. A téma szinte kívánkozik a novellisztikus forma után; a tárgy természete nem a nagy vonásokkal való festést, hanem a részletező tárgyalást hozta volna magával. Maga a kissé felszínes filozoféma, — hogy nincsen egyenlőség; hogy mindenütt szükség van parancsolókra és olyanokra, a kik csak engedelmeskednek; hogy a természet ölen az lesz az úr, a király, a ki leginkább arra

való, a ki a legtöbbet tudja s bírja; hogy a puszta szigeten leomlanak a társadalmi választófalak, s viszont a civilizált milieu-ben elfelejtődik minden érdem s magától feltámad a társadalmi tagoltság stb. — ez a kissé szűk látókörre való tétel egyforma sikerrel tárgyalható színdarabban és elbeszélésben, de az a mese, melyet Barrie tétele illusztrálására választott, novellisztikus formát kívánna, ilyenben sokkal hatásosabb volna.

Mert a komédiában, ahol nem láthatjuk, hogy a két esztendő robinzonság hogyan formálja át az urakat és szolgálakat lassankint és fokozatosan egészen más emberekké, ahol — két képben, mindössze néhány jelenet során — jóformán csak az eredményeket láthatjuk, de nem magát az átalakulást, a hol a szolga robinzoni értékét csak sejtethjük s az urak megszelídülését csak egy-egy drasztikus vonás láttatja: az egymásra gyorsan következő, nagyon változott helyzetek egy kissé meglepik a nézőt, az alakok kellő megvilágítás híján, minden új jelenetben újra és mindig idegenszerűen hatnak, a cselekvés egyre többet veszít valóságosságából s az évek hatását rikitóan festő színpadi képek operette-szcénákká válnak. A mint hogy ez a darab valójában operette zene nélkül. Természetesen a szónak jó értelmében. Vidám persiflage, melyben nem kell túlságosan komolyan venni se a mesét, se az alakokat, könnyed persiflage, mely azonban nincs minden komolyság nélkül s melyet ügyesen szőtt mese, sok jellemzetesség és még több ötlet tesz elevenné.

A Nemzeti Színház színészei úgy játszották ezt a darabot, mintha egészen közönséges operetteben szerepelnének. A «New-York szépe» tónusával kezdték és folytatták. Különösen érthetetlenül adták a puszta szigeten játszó jeleneteket. Alig lehetett ráismerni az első felvonásbeli alakokra: az egyiknek mintha a hajótöréstől meghibbant volna az elméje, a másik mintha ijedtében visszaesett volna első gyermekségébe, a harmadik mintha becsípett volna az őstermészet friss levegőjétől — pedig ez a társaság a puszta szigeten se felejthette el egyszeriben a civilizációt. Általában sehogy se tudták beleképzelni magukat a mindenesetre igen szokatlan szituációba: meggyőződés nélkül szilajkodtak és pajzánkodtak, erőtetett vidámsággal mozogtak s a hol keveselték a hatást, a jellemzetességet zajjal igyekeztek pótolni. Nem igen lehetett elhinni róluk, hogy meg tudják ismételni a Robinson munkáját.

A király fia.

Erkölcshajz.

Irta: Bródy Sándor.

4.

A leány jogosulatlanul hol Marraynak, hol Nada the Lillynek, hol meg Leslienek nevezte magát. Amíg megpróbált két vagy három szini-iskolát: ötször, sőt talán hatszor is változtatta a keresztnevét és kétszer a vezetéknevét, de mindig és mindenben célzott angol-szász eredetére, amelyre vonatkozólag mindennél biztosabb dokumentuma volt: a haja, a teintje, amely oly finom és áttetsző, mint a hamv, mintha lehelve volna csak. De amikor gödrös kezével egyszer egy tanárját pofon ütötte...

A sorrendet el ne vétsük. Fontos az, hogy a csodaszép, de nyomorult színésznövendéknek voltak némi vonatkozásai a király fiához, akivel — úgy sejtjük — még találkozni fog. Mindkettőjük szíve megdobbant, ha Nagy-Britanniára gondoltak. A leány rokonszenve nem volt megokolt, teljesen titokzatos, talán onnan eredt, hogy egyszer egy tanárnője, akinek tandíjat nem tudot fizetni, így szólt hozzá:

— Te miss, ha vasúti jegyem volna, kimennék veled Angliába és egy operett-színháznak eladnálak shaw-girlnek. Ott kellenél te. Szállítassad ki magad Londonba, ott a helyed, itt nincs. Szedd össze magad, menj!

A kicsapott missnek a király fiához való egyéb vonatkozásai — mély sajnálatunkra — inkább különbségekben rejlettek. Így, példának okáért, amíg ő fensége biztos lehetett, hogy mindennap vacsorál, akár akar, akár nem: a leány bizonytalan volt a vacsorázásban, ha a legerősebben akart is. Pedig az egész kosztolása e véletlen vacsorákra volt berendezve. Rendszerint egy kis pót-theát ivott reggel, délben,

az iskolában, vagy az utcán — a zsebéből — esetleg valamely múzeumban, sétatéren, avagy kapu alatt: egy darab gyomorrontó cukorsüteményt, ama frivol, színes, kényes, mégis igen súlyosnak látszó krémesek közül (melyek fajtáját a régiak nem ismerték, Coletteje kedvéért a tizennyolcadik században találta föl valamely szerelmes szakács). Ám, ha jött az este és a különféle delicatesse-boltokban mint arany- és ezüstrudak ragyogtak a különféle húsgöngyök: a jövő színésznőjének munkátlan fehér fogai szikráztak, az éhségtől színtváltoztatott szeme tágra nyílt és kereste a férfit, aki eszményi szerelemmel eltelve, önzetlenül megvacsoráltatja.

Könnyítsünk a résztvevő szíveken: e férfiakat, vagy fiúkat sokszor meg is találta. Mégis, ez alkalom nekünk elég jó arra, hogy az Emberiségnek megmondjuk: tiszteltjük és semmi jót nem gondolunk róla. Hát fejlődés-képes-e e szórét vesztett, nagyralátó állatfaj, amely vakmerő kézzel, elbizottan hozzákapkod az isten villámához és még azt sem tudta megcsinálni, hogy legelemibb szükségletét ki tudja elégíteni, a gyomrát telerakhassa, valahányszor üres. Ennivalóval van elborítva a föld színe és a méhe; mégis: bután és vakon néha hiába keresgél utána, sőt sokszor, ha megtalálta, nem nyul, nem mer utána nyulni. Törvényt csinált, helyesebben törvényt, amelyet ügyes gazemberek csináltak, fogadott el arról, hogy bizonyos körülmények között bizonyos millióknak éhezni kötelessége. Eh, szégyeljük magunkat, hogy nem a farkasok, vagy más egyéb nem vallás-erkölcsi alapon álló férgek közé tartozunk, hanem az emberek díszes és dicsőséges — ostoba és gyáva — fajtájához, amely nem átallja az éhezést és engedi, hogy egyik legszebben kifejlett példánya hetenként legalább háromszor feküdjék le anélkül, hogy hús-ételt, vagy valami jobbra való növényt élvezett volna.

Marry-Leslie, Tibby, Katty-nek már igen sok ismerőse volt Pesten. Csakhogy ez ismerősök nem voltak állandóak, elpártoltak tőle a második vagy harmadik vacsora után. E leánynak — tudniillik — a lehető legjobb gyomra, de

a lehetónél is rosszabb szíve volt. A férfiaknak, amateuröknek, kollegáknak, utcai Don Juanoknak, akiket a színházak vagy az iskolák körül talált: a legszívélyesebben engedett mindenféle reményt egész a fizetésig, egészen a hazakisérésig, amíg a külvárosi házmester be nem csapta az illető úr orra előtt a kaput. Ez volt a leányka tragikumuma és ezek okoztak neki éhgondokat, hogy minduntalan új vacsorázó társaságot kellett szerveznie, mert a férfiak többször, mint négyszer vagy ötször, nem engedik magukat becsapatni — egymásután. Voltak a leánynak alakjai, akiket ha megkérdezett: hol vacsorázol? az illetők röviden és egyszerűen azt felelték: sehol.

A majmolók és félműveltek, akik örvendenek, ha egy jellemző szót találnak, azt mondták e leányra: bohém volt. Pedig: éhes volt. És hogy enni kapjon, belement egy kis futó — karmolással — vegyes csokolódzásba is. Akadtak esetei, amikor magánlakáson való vacsorázásra is elfogadta a meghívást és e helyekről jóllakva, sírva, összeszidva, de erősen, épen, érintetlenül és tisztán távozott el, gyakorta kíséret nélkül. És az éjszakában — rendszerint szakadt cipőtálpban — mint valami elszabadult zsákmány, futott haza és ordítva, bögve, kacagva borult az erkölcstelen cseléd keblére, ha ugyan az már odahaza volt.

Mint szaporább vacsorázó társat rendszerint a költőt cipelte magával. E fiatal ember félig színész volt, mint csaknem minden költő. Az illető egészséges úr, aki a mi kicsiny heroinánkat vacsorára meghívta, szívesen fizette a beteges és nem jelentékeny fiú számláját is. A férfiak épp úgy, mint a nők, örömet áldoznak azért valamit, hogy valakivel barátkozhassanak, aki adott esetben megpukkad az irigységtől. A költő, aki főképen betegeskedése miatt szorult e pályára — mint ahogy rendszerint történni szokott — a leány bevallott udvarlója, némely esetben vőlegénye is volt. De mivel állása nem e világrészben gyökeredzett, az ő kosztja is hasonlólag a vacsorarendszerre volt építve. Táplálkozás tekintetében a lány bolygójának volt tekintendő. Sőt ami az öltözködést illeti, ebben is akadt közöttük némi

összefüggés. A hősnő gyakran elkérte tőle bodros nyakra-
valóját, hogy azt mint harisnyakötőt használhassa. A fiatalember
ezt viszont sokszor vissza is kérte. Nagy intimitásban éltek
együtt, ami a leányban utálattal vegyült, mert a beteg embert
nem is nézte embernek. De azért sokszor árasztotta el tüzes
csókjaival a fakó, pattanásos, messziről elég mutatós, ám
közelről fáradt és macerált arcot. «Szerelmesem, kis uram!»
így szólt hozzá a közös étkezés szédítő és lázas pillanatai-
ban. Olykor azonban — bocsánatot kérek — e sportlady
meg is rugdalta. Mire a fiú lelövással fenyegette. Maradt
azonban a versírásnál, és a gyilkoló költeményt felolvasta,
éneklő hangon elszavalta a leánynak, mire az sírt és meg-
bocsájtott. Különben is szüksége volt a költőre — kinek
polgári neve Madár Pál — mert az műveltséget szerzett
neki, olvasott helyette, mindennap minden újságot áttanul-
mányozott és őt tájékoztatta. És egy napon így szólt hozzá:
— Gyön a királyfi. Ha az magát meglátná. Egy furcsa
szokása van.

— Hogy tudja? Mi?

Folytatjuk.

A kincs.

A kék hegyek csodás vidékin,
Ahol a híres Rip lakott,
Én is kerestem már a kincset,
Én is bolyongva jártam ott.

S mikor a kincset megtaláltam,
A tündér megjelent legott,
Ittam a mámor poharából
S a bűvös álmom elfogott.

Húsz éven át aludtam én is
S mikor megint fölbredék,
Oly napsugáros volt az erdő
Oly vadvirágos volt a rét.

A levegő oly izgató volt
Olyan tavasz volt mindenütt,

S amelyről mindig álmodoztam:
A kincs, a kincs az ott feküdt!

Pazar pompája rám mosolygott,
Néztem mohón és irigyen
És ráborultam, átkaroltam,
Hogy messze, messze elvigyem...

Nem volt erőm, karom lelatkadt,
Éreztem azt, hogy agg vagyok,
Míg a mesék kincsét kerestem,
Az ifjúságom elhagyott.

Míg a mesék kincsét kerestem
A bűvös kék hegyek között,
Sok más, okosabb filozófus
A földi jóért küzködött.

(És lett belőle orvos, ügyvéd,
Bankár, miniszter és tanár,
Vagy szende államhivatalnok,
Ki a nyugdíját húzza már.

S van mindegyiknek felesége,
Ki rendesen főz és vasal,
Ki engedelmes, takarékos
S többnyire hű, csak néha csal.)

Csak én maradtam bús kalandor,
Kincskereső szegény bolond,
A bűvös bájos kék hegyekről
Mesét ki álmodozva mond.

Óh megtaláljuk mind e kincset,
De ragyogása hajh, mit ér,
Mire miénk pompája, fénye,
Kihült szívünkben már a vér.

Akkor, mikor keresni kezdtük,
Mikor bennünk kigyúlt a láng:
Valami nagyru és dicsőről,
Valami szentről álmodánk.

Valamiről, mit az utókor
Márványba vés, megénekel...
S mire a kincset megtaláljuk,
Már akkor csak kenyérre kell.

Május elsején.

Emlékezés, téged köszöntlek,
Mikor e megszokott helyen
A szerelem legszebb havának
Legelső napját verselem.
Szívemben újra föllobog ma
Az ellefejtett, drága múlt,
A nagy idő, mikor szeretni
Szívem először megtanult.

Vagy még előbb... gyerekkorom-
Mi szép volt május elsején, [ban,
Mennyi virág volt a világon,
Szívemben mennyi volt a fény!
Az ördög tudta, mi az élet,
Zöld volt a föld, kék volt az ég!
Mily csodaszép volt ez a nagy nap,
Mikor tízesztendős valék!

Utóbb, a sejtés szent korában,
Első szerelmem, hogy kitört,
Az ifjú május első napján
Kettesben ittuk a gyönyört.
Csókok tüzeben majd elégtünk
S a jóbul sohsem volt elég...
Mily gyönyörű volt ez a nagy nap,
Mikor húszesztendős valék!

Ma, istenem, de más a helyzet
S nem is nyugszom sehogy belé,
Lassan, de bizton közeledvén
A tisztos harmincöt felé.
A láng, igaz, még nem aludt ki,
Szívem bohém-szív. Még mulat.
De már erőt vesz rajta olykor
A bús filiszter-hangulat.

A napsugár bárhogy ragyogjon,
Bárhogy nevensen rám az ég:
A május első napja többé
Nem az, mi volt... tíz éve... rég!
Tán a virág sem oly színes már
S a dal szívemből kifogyott,
Mily közönyös lett ez a nagy nap,
Mióta vén fiú vagyok.

Már szinte látom, még tíz évet
A végzetem, ha ad nekem,
Lesz nékem is már feleségem
S öt neveletlen gyermekem.
S mindent feledvén, a dadával
A feleség, az ifjak, én:
Egy komfortáblin a ligetbe
Megyünk majd május elsején!

Heltai Jenő.

Az ördög incselkedik.

Irta: Bársony István.

A virágos kertben uzsonnázók rémült kiáltozásra riadtak fel. Valaki az udvaron torkaszakadtából sikoltotta:

— Szent Isten! Szentséges szent Isten! Mirza magában jött haza!...

Ugyanakkor erős vágatás robaja hallatszott az udvar gyepén s egy felkantározott ló vad futással száguldott el a kis kert sövénye mellett, az istálló felé. A lovon nyereg volt, de senki sem ült rajta; a kengyel lóbálódzva verdeste a ló derekát, amitől a nemes állat még jobban nekiiramodott.

— Irgalmas Jézusom! — nyögte egy öreges nőszemély, aki az asztalfőn ült. Fel akart kelni karosszékéből, de félájultan hanyatlott vissza. — Szerencsétlenség történt! — jajgatott. S aztán a kezét tördelve és viaszszínűvé sápadt homlokát simogatva, ismételte: — Jenő! Jenő! jaj! jaj!...

Egy alig húsz éves menyecske, meg egy fiatal leány, aki mostanában kapott először hosszú ruhát, sietett az öreg nő ápolására. Halványak voltak ők is és reszketve adtak vizet az ájuldozónak. A leány síró hangon kiabált segítségért.

— Édes anyám, lelkem, térjen magához! — könyörgött kétségbeesve.

A menyecskének még a foga is vacogott, úgy meg volt rémülve. Nem szólt, de halkan mormolta magában a Miatyánkot.

Csak egy őszbevegyült úr maradt aránylag nyugodtan.

— Ugyan no, mit óbégattok úgy! — förmedt a nőkre; — hisz' még semmi okotok sincsen rá. Hányszor jártam én így, mégis itt vagyok és kutyabajom. Majd utána járok, csak nyugodjatok meg addig.

Feltette a kalapját és kiment a kertből; az istállóba igyekezett, ahol a kocsis a lovat már megfogta.

Az öreg nőn eközben végkép erőt vett a felindulás.

— Fiam! fiam! — siránkozott s oly görcsös zokogásban tört ki, hogy ápolói is vele sírtak.

A leány szólalt meg először. Ámbár nagyon fiatal, de szokatlanul erélyes volt. Sejteni lehetett, hogy önálló jellemű asszony lesz valamikor.

— Édes anyám — mondta — ne sírjunk! Ha apa meglátja, megharagszik.

— Bánom is én, jaj, jaj!... Apád kegyetlen és keményszívű. Mindig olyan ridegen bánik avval a fiúval. Jaj! Egyetlen fiam, drága fiam! Mi történhetett veled! Jaj nekem, jaj!

Majd megszakadt a szíve. Hirtelen kirántotta a karját a leányaéból, felugrott, s rohant ő is az ura után.

— Tudni akarom, nem véres-e a ló! Talán megrugdosta, talán megtiporta, jaj, jaj! — Így kiabált és futott az istállóba, ahogy tudott.

A leány meg a menyecske együtt maradt.

A leány most megragadta a fiatal asszony karját. Fekete szeme izzó fényben égett és szinte szúrt. A hangja remegett, de azért bátor volt, amikor így szólott:

— Ez a te műved, Jolán!...

A menyecske megrezzent. Nagy szemet meresztett s úgy nézett a leányra, mintha kísértetet látna. De csakhamar felülkerekedett benne az önérzet.

— Megbolondultál? — kérdezte méltatlankodva és boszús hangon.

— Nagyon is ép az eszem, Jolán; de ma véletlenül ott voltam a lugas mögött, amikor bent a bátyámmal beszélgettél.

A menyecske elpirult.

— Bátran hallgatózhattál — mondta — semmi titkom sincsen. A bátyád még gyerek és én mindössze tréfáltam vele, édes Irma.

— Az olyan fajta fiatal ember, amilyen ő, tizennyolc éves korában már nem gyerek! — válaszolt a leány páthoszszal. — A regényekben még jóval fiatalabb «lovagok» is szerepelnek. Te meghallgattad az ő vallomását s ezzel felbátorítottad. Vagy nem kellett volna meghallgatnod, vagy...

— Vagy? — kérdezte a fiatal asszony csudálkozva és megdöbbenve.

— Vagy tetted volna meg, amire összetett kézzel kért! — felelt a leány oly komolysággal, ami legnagyobb bizonyítéka volt ártatlanságának.

A fiatal asszony minden izgatottsága mellett is felkacagott.

— Igazán liba vagy — mondta gúnyosan — ne haragudjál érte, szivecském.

— Én tán liba vagyok, de te rosszlelkű vagy. Egy szegény fiatal embert magadba bolondítasz s aztán beleskergeted a pusztulásba. Bizonyos vagyok benne, hogy Jenőt nagy baj érte s hogy azt ő maga akarta. Ó, én ismerem a bátyámat; nagyszerű jellem ő; ha meg akar halni, biztosan meg is hal. És különben is, elképzelheted-e, hogy ilyen játékot játszhasson, aki férfi? Hisz többé soha ide vissza

nem jöhetne; gúny tárgya lenne mindenkinek. Még magam is elfordulnék tőle, pedig én imádom.

Jolánon ismét erőt vett a titkos félelem.

— És te azt hiszed, hogy szándékosság van a dologban? — kérdezte szorongva.

— Bizonyos vagyok benne. Pedig ha megcsókoltad volna...

— De Irma, miket beszélsz!...

— Mit riadozol úgy? Mi nagy dolog lett volna abban? Maradt volna még az urad számára is elég csókod. Ha jólelkű vagy, nem nézheted volna hidegen, hogy úgy könyörgött, szegény.

Az asszonyka vállat vont.

— Nem értesz te ehhez. Gábor mindkettőnket agyonütött volna, ha megtudja. Nem is képzeled, mennyire féltékeny.

— Nem kellett volna neki azt megtudnia.

— Irma! hát azt hiszed, hogy a férjes nő csakúgy derűre-borura csókolódhatik idegen férfiakkal?

— Jenő nem idegen neked; hisz rokonod. Mindig csak téged les, majd elnyel a szemével. Belesápad, belesoványodik. Én már régóta nézem és úgy fáj érte a szívem. Te rossz szívű vagy Jolán. Megver érte az Isten, meglátod.

A fiatal asszony elképedve hallgatta a különös szemrehányásokat, amikre válaszolni sem tudott. Ezzel a tapasztalatlan, még sejtésekig sem jutott leánykával hogyan értesse meg, hogy örültségeket beszél? Amellett tele volt rettegéssel, hogy hátha van abban valami, hogy a fiú ő miatta követett el helyrehozhatatlan esztelenséget. Az a lugas-jelenet igaz volt. Jenő utána ment ma reggel — a mikor ő magányt keresve, visszavonult a többiektől — s zöld vallomásokat tett neki. Tréfás hangon utasította rendre a lángoló úrficskát, aki végre is lehorgasztott fejjel és hosszú orral távozott. Ki gondolta volna, hogy ez a leány akkor hallgatózott s hogy a fiú sötét szándékot forgat a fejében, veresége miatt?

Megint elkezdett halkan magában imádkozni. A szent Szület kérte, hogy hárítsa el a veszedelmet. Megesküdött, hogy soha, de soha nem mókázik úgy többet. Még a saját édes urával sem. Az is megzavarodhat egyszer s milyen baj támad abból.

Az udvarról újra hallatszott az öreg nő jajongása. Vért találtak a ló hátulsó lábán és hiába erősítette az őszbevegyült úr, hogy az csak egy kis horzsolástól van:

a holtra rémült anya borzalmakat látott leiki szemével s erőnek erejével azt állította, hogy az az ő eltűnt fia vére.

— Vigyenek hozzá! A fiamhoz vigyenek! — sikoltotta önkívületben. — Nagy baj történt! Látni akarom a gyermekemet. Ne titkoljatok előttem semmit sem! . . .

— Hallod? ez mind a te műved, Jolán, ismételte a leány sötéten.

— Ugyan kérlek ne mondd folytonosan: ne izgass! — hátrította el magától az asszony a különös vádat, ami már nyugtalanította! Utoljára még elhiteted velem. Hát nem szörnyűség ez?

Az ijedtség ellágyította. Odament a leányhoz s megölelte.

— Gyere, mondta, menjünk a szobánkba; imádkozunk a szent Szűz képe előtt. Meglátod, megsegít. Lehetetlen, hogy meg ne hallgasson. Búzgón fogjuk kérni.

Magával vonszolta a leányt, aki gépiesen engedelmeskedett; de folyvást az udvarra figyelt, hogy miféle hangok támadnak ott.

Az öröm hangjai bizony nem támadtak. Csak apuska káromkodott, ami már önála is az idegesség jele volt. Bizonyos, hogy belefészkelődött a félsz, az aggodalom. Hallani, hogyan rendelkezik a cselédséggel, hogy ki merre menjen keresni a fiút. (Hátha mégis kitorpte a nyakát — a gazember! . . .)

Ekkor, a legnagyobb keveredés közben, rohanva jött valaki a puszta felől s kiáltotta:

— Hozzák az úrfit! Gál Jóska hozza, a portanyai béres! . . .

No, még csak ez kellett.

A szegény öreg asszony megint elkezdett tántorogni. Ha az ura ott nincs mellette, elesik.

— Jaj, hogy hát hozzák! Valjon él-e, hal-e! Irgalom Istene ne hagyj el! . . . .

Az egész tanya neki iramodott, mindnyájan elibe siettek Gál Jóskának; — biz' annak az ökrei nem vágtattak.

Az őszbevegyült úr egyre csillította a szegény nénikét:

— Ne ijedez no, iszen semmi baja.

Ámbár ezt ő maga sem nagyon hitte.

— Semmi baja, — visszhangozta a néni, — és mégis úgy hozzák! Jaj-jaj!

Ezt a lármát mindenkinek meg kellett hallani. Meghallotta a leány is, meg a menyecske is. Jöttek mind a ketten, majdnem tántorogva a félelemtől.

Amint az ökrös szekér megállott az udvaron, mindenki borzalommal várta, hogyan emelnek ki belőle egy összetört tetemet. Ehelyett az úrfi maga tápázkodott fel a szekér aljából, egy szalmazsupról s a lábát fájdtva, kiugrott. Bambán nézte a körülötte lévő rémült arcokat.

Az öreg néni nagyot sikoltott:

— Fiam! édes fiam!

Röpült a kamaszhoz és úgy ölelgette, hogy majd megfojtotta.

Az őszbevegyült úr vállat vont. Megmondtam, dűnyögte. Aztán jó hangosan, nyersen kérdezte: — Úgy-e tökfilkó, ledobott Mirza?!

A fiú irult-pirult; lopva pislogott a menyecskére; de amint a szemök találkozott, hamar elfordult tőle.

A fiatal asszonymak minden rettegése elmúlt már. Egy darabig csak hallgatott; de végre nem bírta visszafojtani a nevetését.

— Megütötte magát, Jenőke? — kérdezte pajkosan.

A fiú huga hevesen rántotta meg a ruháját:

— Hallgass! — mondta, — ha ingerled, baj lesz. Én ismerem Jenőt!

— Igaz! — súgta vissza a menyecske, tettetett komolysággal. — Hallgassunk hát: pszt, pszt!

Azután olyan lépésekkel, amik hasonlítottak valami ösmeretlen, most rögtönzött tánchoz, belibegett a kertbe.

MILYEN LESZ A KÓREAI HÁBORÚ? Japánt

Kóreátólkiesi tengeri út választja el; a nagy Oceánhoz mérve keskeny tengersizoros csak. Ezen kell átkelnie, hogy hadait a Mandzsuria felől szárazföldön közeledő orosz hadsereg ellen csoportosíthassa.

És mégis, ez az átkelés a történelem leghatalmasabb és legborzasztóbb átkelése lesz. A Hannibál alpesi útja ehhez képest ártatlan túrista-kaland volt csak. Mert Oroszország hajóhada ott áll őrt Kórea partvidékein és cirkáló hajói folyton a nyílt tengeren futkároznak, hogy killessék a japán hajók minden mozdulatát. Nyilvánvaló — bárha a legnagyobb titok fűdi a japán hajók útját — hogy nem egyenes vonalban, hanem kalandos, kieszelt kanyarulatokkal fognak Kóreához közeledni, de a kérdések kérdése az, hogy sikerül-e egész a partra szállásig fölfedezetlenül maradniok. Mert ha nem, ha az orosz hajók meglepik őket átkelő útjukban, akkor a japán-orosz háború ott fog eldőlni a tengeren. Ez lesz az

első modern tengeri ütközet és — előre mondhatjuk — a legréme-
sebb, amit emberi fantázia csak kieszelhet.

Hogy melyik fog győzni? Az, amelyik számban nagyobb, föl-
szerelésben modernebb lesz. A nyilvánosságra került gyér adatok
szerint tehát ezidőszerint Japánnak van alaposabb kilátása a győ-
zelemre. Mert Oroszország hajórajának nagy része a Fekete-tengeren
van lekötve, Japánnak pedig jelenleg a legmodernebb és leg-
nagyobb hadihajói vannak.

És most megpróbálom előre lerajzolni annak a tengeri harc-
nak képét, amely ez idő szerint kikerülhetetlennek látszik Japán és
Oroszország között.

Útra kél a japán hajóraj, amely a következőképen csoporto-
sul. Legelől félkör alakban, nagy távolságokba szétszórva futnak a
gyors cirkáló hajók, amelyeknek az a föladatuk, hogy kikémleljék
az utat. Utánuk úsznak sűrű sorban a torpedóhajók, azután V alak-
ban a hadihajók, élükön az admirális-hajóval és végül mögöttük a
csapat-szállító kereskedelmi hajók. A hadihajók oly nagy távolság-
ban vannak egymástól, hogy csak villanyos fényjelzéssel érint-
kezhetnek és körülbelül kétszáz kilométer távolságot fognak be.

Ugyanily formában közeledik a koreai partok felől az orosz
hajóraj. Amint a cirkáló hajók drót nélküli távirattal jelzik az ellen-
séges hadsereg közeledését, legelőbb a torpedók kezdik meg műkö-
désüket. És pedig éjszaka, amikor észrevétlenül úszhatnak legalább
is háromszáz méternyi közelségbe, ahonnan már biztosan található
lövegjük. Egy torpedó-löveg maga is elég, hogy fölrobbantson egy
úszó páncélos várat, a hadihajók tehát érthető kétségbeeséssel véde-
keznek ellene. Ennélfogva éjszaka többnyire horgonyt vetnek és
nagy távolságban vas-hálót feszítenek ki maguk köré. Azonkívül
állandóan villanyos reflektorok világítják be nagy távolságra a ten-
gert és ha valahol fölfedezik a torpedóhajó kis fekete foltját, irgal-
matlanul szétlövik. Maguk e torpedóhajók többnyire áldozatul esnek
már a háború kezdetén. A löveg kiröpítése ugyanis akkora ráz-
kódással jár, hogy szörnyű örvényt nyit meg alattuk, amelybe belé-
fordulnak. Ám ez csak apró portyázás. Mikor az ellenséges torpedó-
hajóknak sikerült áttörniök egymás vonalát, akkor a két hadihajó-
raj harerakészen áll egymással szemben. Minden hadihajó egy-egy
katona, aki ha elesik, sok ezer embert temet magával menthetetlenül
a tengerbe. Itt nincsenek sebesültek, nincsenek véresen szétroncsolt
tetemek, csak sok-sok ezer néma halott van, akik fölött nyomtalanul
símúl el a tenger.

Egy tengerész.

Nagy szerelmek.

Írta: Pekár Gyula.

Befejezés.

V. De Lespinasse Julie.

Mora gróf fiatal s elkényeztetett, divatos ember volt. Azért éveken át tartott a viszony s a világ már mosolyogva kezdte szentesíteni azt. Szegény, szegény D'Alembert az akadémikus lelkesedésével játszotta a megcsalt férj szerepét hivatalos kedvese mellett, — ha Mlle de Lespinasse szerette, ő imádta Mora gróft s ajánlólevéllel még Voltairehez is elküldte őt! E békés együttlét közepette azonban egyszerre baj történt. Nem D'Alembert jött nyomára valaminek, oh a világért sem, — hanem a Mora gróf atyja vette neszét a veszedelmes viszonynak s visszarendelte fiát Madridba. Ideje volt, — a fiatal spanyolt, ha sohasem is tudta eléggé viszonzni az új Sapho érzelmeit, sorvasztani kezdte ez az emésztő szerelem. Beteg lett. . . Mikor hazautazott, Mlle de Lespinasse borzasztóan kétségbeesett. Idegesebb lett, mint valaha és szegény D'Alembertnek sokat kellett szenvednie nagyon. Ő vitte postára a Moranak szóló leveleket s ugyancsak ő leste a postán a gróftól érkező epistolákat. Ha üres kézzel jött haza, bezzeg kikapott a szenvedélyes Julie-től! . . . Telt az idő, de Mlle de Lespinasse csak annál mélyebbre élte bele magát boldogtalanságába. Végre nem bírta tovább, — és akkor ismét D'Alembert volt az, aki kijárta Versaillesban, hogy az aggódó apa hosszas kérésre visszaengedte beteg fiát Párisba. Mora gróf útra kelt, de sose láthatta viszont Saphoját. Meghalt Bordeauxban 1774-ben.

Mire azonban a fiatal spanyol Franciaországba tért meghalni, akkorra az új Saphonak már másik kedvese volt. Akkorra már rátalált az «igazi»-ra, arra a kegyetlen don Juanra, akinek halhatatlanná kellett lennie, mert sírba vitte őt. Ez az igazi: Guibert ezredes volt

Ki mutatta be a daliás ezredest Mlle de Lespinassenak? Ki más, mint ismét csak a hű D'Alembert! A sors olykor valóban kifogyhatatlan szatiráiban. . . Az új Sapho éppen javában búsult a távollevő Mora gróf után, mikor filozófus barátja egy szeptemberi napon kivitte őt szórakozni Moulin-Joly-ba, a szép és híres madame Vigée-Lebrun-höz. Ott állt a szalonban a szép rokoko katona, Guibert úr, és provánszi lendülettel éppen legutolsó korzikai csatáiról beszélt.

Huszonkilenc éves «cadet de familie» volt, nem aféle spanyolosan szenvedélyes Don Juan, hanem szellemes és hideg francia hódító, abból a legveszedelmesebb fajtából, mely a Lauzunök és Richelieu-k mintájára józan fővel használja fel az érzékiséget a nagyravágyás önző céljaira. Guibert úr a jól játszott lelkesedés és önfeledtség külszíne alatt számító udvaronc volt, ki a szerelmet eszközül véve, mindenekfelett nagy karriért akart csinálni. Neki magának nem igen volt szüksége szerelemre, de szívesen eljátszotta másoknak, ha haszonra lehetett kilátása. Azonnal átlátta, hogy Mlle de Lespinasse rokonszenve mennyire elősegítheti törekvéseiben. Mert a szép ezredes egy katonai művével nemcsak Turenne-t akarta lefőzni, hanem egy ugyancsak kész drámájával Corneillet is árnyékba akarta borítani. Hogy érdekes ember színében tűnjék fel, egész alaptalanul azt híresztelte magáról, hogy a Bastille-ba akarják becsukni . . . Szegény Mlle de Lespinasse, milyen kezekbe kellett kerülnie! Ő, aki csupa igaz hév és önzetlen szenvedély volt . . . Mindjárt ott a Mme Vigée-Lebrun szalonjában érte a villámesapás és attól fogva el volt vetve a sorsa, nem rendelkezett többé magával. Mlle de Lespinasse negyven felé járt már, Guibert úr huszonkilenc éves volt. És mi sem érdekesebb, mint az új Sapho lélekállapota e nagy szerelem elején. Ha szíven találta is a villámesapás, az a szív még mindig Mora grófért vonaglik s jó időn át keserű önváddal kettős érzés gyötri Mlle de Lespinasset. Ennek az új szerelemnek alig volt kezdete — Mlle de Lespinasse Guibert úrral ott folytatta szenvedélyét, ahol Mora grófnál elhagyta. Ha ilyen magas hőfokon kezdődik egy szerelem, mi lehet még abból?

La Rochefoucauld azt mondja egy maximájában: «az asszonyokban az elmeöl (esprit) inkább szolgál örületük, semmint józan eszük istápolására . . .» A Mlle de Lespinasse ragyogó espritje is csak arra való, hogy annál kétségbeesettebben dolgozza bele magát szenvedélyébe. 1773 májusban írja első levelét Guibert úrhoz, — tropikus hév lüktet e klasszikusan szép leveleken át, a szenvedély olyan bódító illata árad belőlük, mely még az olvasót is elmámorosítja. A nagy szenvedély igazi naivságával még mindig barátságról álmodozik, de a földi rokonszenvek minden formái viharosan felkavarvák már benne; anyja, fivére, nővére, mindene akarna lenni kedvesének, hogy annál több oldalról szerethesse. Mindegyre lángészt akar felfedezni a nagyravágyó hódítóban, csak hogy annál méltóbbá tegye magához. Hogy megalázkodik kedvese előtt! Istenem, ha tudta volna, hogy a férfiak mennyire unják az ilyen rajongó meg-

alázkodást! Hát még a hideg Guibert úr, kinék feje nem tomboló szerelemmel, hanem irodalmi és katonai intrikákkal van telve!

Egyre több könyv vegyül sóhajaiba. Könyörög: «töltse el lelkemet, vagy ne kínozzon tovább! Tegyen velem valamit, — vagy szeressen örökre, vagy ne szerettem légyen önt soha! Tegye meg a lehetetlent, nyugtasson meg, mert különben bele kell halnom» . . . Már is mérget akar venni. Guibert urat meglehetősen szenttelenül hagyta mindez, de eltűri a forró vallomásokot, mert szüksége van Mlle de Lespinassera. Ő fogja előadatni drámáját, D'Alembert pedig katonai ügyekben hasznára lesz a minisztereknél . . . Az új Sapho éles eszével kezdi látni mindezt és — nem tehet róla! — azért csak tovább szereti. De növekvő szenvedélye annyira elvakítja már, hogy nem tudja többé, mit érez, — eljutott a hévnek arra a magaslatára, mikor a hányatott lélek nem tudja többet a boldogságot a boldogtalanságtól megkülönböztetni. Kérdi magától: gyűlöli-e vagy szereti azt, aki hóhéra és angyala egyszerre?

Végre kegyelemért könyörög Mlle de Lespinasse: «legyen annyi gyöngédség önben, — ne üldözzön többé! Nem akarom többet látni négy szem közt . . . Még egyszer mondom, s ez lelkem utolsó jajszava önhöz: könyörgök, hagyjon békében!»

S napról-napra, hónapról-hónapra csak tovább hanyatlatik a végletek közt, míg végre a test is únni kezdi a lélek bajait. «Nincs erőm többé szeretni . . .» írja, — «lázban vagyok minden nap s orvosom . . . egyre azt mondja, hogy bánat emészt, hogy érverésem és lélegzetem már szervi bajt árulnak el. Valahányszor elmegy, ezzel bucsuzik: nincs orvosságunk a lélek bajai ellen . . .»

Szerelme harmadik évétől kezdve rohamosan kezd hanyatlani az egészsége, de azért még élnie kell, meg kell élnie a legnagyobb csapást. Egy napon Guibert úr bejelenti neki, hogy megházasodik. A szegény elkínzott szervezet még egyszer összerázkódik. Küzd, védekezik, szofizmákkal igyekszik megnyugtatni magát.

A szép ezredes 1775 május elsején esküszik meg s attól kezdve Guibert úr egyre kevesebbet járt már Mlle de Lespinassehoz. De azért még tartotta benne a lelket, mert hát még mindig szüksége volt rá, — mindenáron elő akarta adatni gyöngé drámáját és el akarta nyerni az Akadémián a szónoklati díjat. Irt neki leveleket, — Istenem, minő leveleket! «Barátom», felel beteg kedvese, «fáj az, amit ön velem tesz! Levelei oly hidegek, oly szomorúak, közönyösek; egy szava sincs hozzám, ami szívből jönne . . .» De azért,

mint a vízbefuló a szalmaszálhoz, kétségbeesetten kap e levelek után mégis . . . Az új Sapho, amint erei fogynak, kezdi magát megadni végzetének. Mint az alvajáró, ellátogat még a szalonokba és mindenütt szófogadóan magasztalja Guibert úr feleségét. Igaza van mikor azt írja: «valóban, vannak helyzetek, amelyekre nincsenek se szavak, se könyvek . . . Megtiltottam magamnak mindennemű panaszt és szemrehányást.» Persze a világ még mindig nem tudott semmit, sőt még D'Alembert előtt is sikerült eltitkolnia benső tragédiáját. Guibert úrért halt meg s a társaság még mindig azt magasztalta benne, hogy milyen hű a Mora gróf emlékéhez!

Guibert úr ezalatt gazdagon házasodott, divatos ember hivalkodásával járja Párist és Versailles-t, tetszeleg olesó sikereiben és tolakszik előre. «Nos, ha ön nem boldog», írja Mlle de Lespinasse — «akkor nincs boldogság a földön! Ön arra született, hogy sokat élvezzen és keveset szenvedjen. Mindent a hasznára fordít: jó és rossz tulajdonait, azt, ami értékes önben, éppen úgy, mint felületességét. Ön tud szeretkezni, de képtelen a szenvedélyre, van lelke, de jelleme nincs».

Az új Sapho maga látja, bevallja, milyen értelmetlen embert szeret s azért hiven kitart mellette mindvégig. Azzal boszulja meg magát, hogy elhalmozza jótéteményével. Kijárja neki a minisztereknél, hogy előléptetik a hadseregben és végtelen fáradtsággal kiviszi, hogy végre valahára előadják a gyöngé darabot Versailles-ban és a Théâtre Françaisban. Persze a siker nem nagy s Guibert úr az akadémia szónoklati díját se tudja megkapni. Elmegy a szegény teremtéshez, hogy szemrehányásokat tegyen neki . . . De Mlle de Lespinasse örül: legalább láthatja. Egészen cselédjévé szegődik immár. Megadóvá, csodálatosan szerénnyé válik. «Oh a boldogtalanoknak nagyon gyöngéd a kezük, — a maguk szenvedése figyelmezteti őket, hogy másokat meg ne bántsanak . . . Barátom, olyan tökéletes kezdek lenni, hogy megijedek magamtól; olyan vagyok már, mint a hattyú, annak is a haláldal a legszebb . . .»

Az a hattyúdal végre megszólal, nem ajkain, hanem tolla alatt e megindító utolsó levélben: «Megkaptam sorait . . . erős lázam volt. Ki se mondhatom, milyen nehezemre esett és meddig kiülődtam, míg végre sikerült elolvasnom levelét. Nem tudtam volna máig várni, majd bele örültem. Ma estére hírt várok öntől. Isten vele, édes barátom. Ha még egyszer visszaadatnám az életnek, továbbra is csak önt szeretném szeretni. De már nem érek rá többé . . .»

Mlle de Lespinasse 1776 május 23-án halt meg. Guibert úr még az este az operába ment.

KLEOPATRA.

Lyrain regény.

Irta: Erdős Renée.

VI.

Ki vagy te, mondd, mi vagy te Kleopatra?
Minél tovább vagyok együtt veled:
Annál kevésbbé találom a lelked,
Annál kevésbbé értelek.

Csókjaid telvék asszonyi beszéddel,
Két tiszta szemed csupa tagadás.
Mi vagy te, mondd meg: leány-e vagy asszony
Angyal-e vagy komédiás?

S felelt a leány, halkán, kipirulva
S szeméből a láng égve kicsapott:
«Csak szeress engem, csak csókolj halálra
S soha se tudod meg, ki vagyok!»

VII.

Antonius.

Mondd, csókoltál mást is így?
Ilyen forrón, ilyen hévvel?
Szívtad ajkát ily mohón,
Ilyen örült szenvedélylyel?

Felszítottad vágyait,
Hogy könnyei kifakadtak?
Aztán elkergetted őt
S lesajnáltad, kikacagtad?

Vagy csak én magam vagyok,
Kit szeszélyed elgyötörhet?
Mondd, nem félsz-e kedvesem,
Hogy megfojtlak, hogy megöllek?

VIII.

Kleopatra.

Antonius, bolondokat beszélsz,
 Fejedbe szállt a vágy tüzes bora.
 Nem mondtam-é már százezerszer is,
 Hogy nem leszek a kedvesed soha?

Antonius, segíthetsz a bajon,
 Ha gyötrelmes az állapot neked.
 Szépen tovább állsz. Van asszony elég!
 De soha nem leszek a kedvesed.

IX.

Antonius.

Oh Kleopatra, a szíved beh rossz.
 Dicső erényed óh beh rút, gonosz!

Nem vagy te asszony és nem vagy te lány.
 Nem is szeretsz te engem igazán.

Jéghideg vagy, mikor én lángolok,
 Gondolkodol, mikor én nem tudok.

S ha elcsüggedve lehajtom fejem,
 Kleopatra, te együtt sírsz velem.

X.

«Szeretném tudni, milyen volt az asszony,
 Ki szerelemmel karjaiba vett?»

«Miért kérdezed?»

«Kíváncsiságból. Óh beszélj felőle!
 Írd le a haját, szemét, termetét!»

«A szeme kék.»

«Óh többet, többet mondj felőle!»

«A haja szőke.»

«Még többet! Mindent tudni akarok!»

«Sohsem láttál oly karcsú alakot,
Oly finom, bársonyos kezet,
Olyan derűs tekintetet,
Mint egy kis macska, símuló, negédes.»

«S te nem szeretted?»

«Hogyne, hogyne, édes!»

«S mért hagytad el?»

«Miért? Nem is tudom.
Csak úgy. Szokásból. Vagy ő únt reám,
Vagy én reá.»

«Ertem», szólta a leány
S maga elé bámult hallgatagon.

XI.

Óh csókolj, csókolj! Szívd az ajkamat,
Ne vonakodj. Ne mondd, hogy nem szabad.
Ha átölellek, fond át a nyakam.
Símúlj hozzám egészen, Kleopatra,
Fellázadt vérem forró indulatja
Téged kíván. Megreszkettet szavam?
Szeretlek téged. Érzed, hogy szeretlek?
S ha őrvjögök: őrvjögj te is velem...
«Antonius, bocsásd el a kezem!» —

Óh-bűnre szomjas ajkam meg ne vesd.
Ez az én csókom. Ezt szeresd, szeresd!
Ölelj magadhoz. Legyek a tied.
Rabszolga vagyok. Te meg királyasszony.
Alázz meg, szégyeníts meg! Büszke arcom
Sápadtra váljon — míg ver a szíved
Mérhetlen üdvtől, amit én adok. —
«Antonius, bocsáss el, meghalok...»

Pör a másvilágból.

Írta: Kazár Emil.

— Bocsánat nagyságos uram. Nagyon furcsa úr várja odafönn, akit be kellett bocsátanunk, mert kardja és különös öltözete van. Hiába mondtuk, hogy a nagyságos ügyvéd úr nincs itthon. Mérgesen nézett ránk és káromkodott. Félünk a botránytól és bevezettük Bocsánat. Vacsorát hozatott, de pénzt nem adott rá. A házmestert is felhívtuk, hanem az roppant megijedt. Azt mondja, a koronázáskor, bandérium-járáskor látott sok ilyen embert. Azok mind urak voltak, fotografiákat csináltak rólok. Most palackos sört és cognacot iszik. Bocsánat. Azt mondja, nagyságodnak még sohasem volt olyan kliense, mint ő. Méltóztatik hallani, most éppen dalol.

Az ügyvéd, kit irodaszolgája készített így elő, ideges fölhevüléssel nyitott a szobába. Egy karosszékekben ült látogatója: egy középkori, levente szivarozva, buzavirágzinű dolmányban, mellén tündöklő kacsokkal. Fiatal, sápadt arcú levente volt. A mint az ügyvéd beléptére fölállt, sovány, elkényszeredett alak mutatkozott, stilszerű ingadozással.

— Jog, törvény paizsát benned üdvözlöm, ah uram!

Igy szólt egy rekedt, de hatásos siri hang.

— Jó estét uram, — válaszolt a látványosságtól meglepett ügyvéd. — Ha jól hallottam, ön hexameterekben beszél.

A jövevény előre lépett s ekkor sarkantyúpengés hallatszott. Csattos mellére tette kezét s búsan végignézett a székeken heverő daliás holmikon.

— Rang, mult, hagyomány édes szava szól így.

— Uram, ön jól skandálja a hexametert. Térjünk át a prózára. Mit keres itt?

— Habár egész hőskölteményt mondhatnék el... Ne ijedjen meg ügyvéd úr... Nem folytatom tovább. Én felperes vagyok s önt választottam ősi jogaim érvényesítésére. Feltűnt nekem bizalmat gerjesztő arca. Nagyszerű eset. Tessék egy kis sört inni s egy pár palackkal hozatni. Sörtől, szivartól nehezen jár az ember nyelve a hexameterre, habár esetemhez csak az volna méltó. Tessék leülni ügyvéd úr és végezzünk gyorsan.

A levente a tigriskacagányt félrebb rántotta a széken, s ott mutatott helyet az ügyvédnek. Ő maga hirtelenében még egy pohár

sörtivott saztán ünnepélyesen visszaereszkedett ülőhelyére, keresztbe tette karját mellén; hátradőlt s eltökélten mutatta imponáló voltát. Az ügyvéd a legszivesebb házigazda nyájasságával kiáltott ki, hogy hozzanak még sört s mialatt látogatója új szivarra gyújtott, a szolgának odasugta:

— Vigyázzatok! Valami bolond. Talán utána jön valaki.

De azért leült a székre a tigrisbőr mellé, mely festett bolyhos flanell volt, a vért is ezüstös papír s a buzogányon látszott, hogy fa.

— Mennyire örülök uram — nyájaskodott a házigazda. — Mindjárt akár a színházba is elmehetünk együtt. Ugy-e, szereti a színházat?

— Pszt! — kiáltott a középkori komor egyén. — Nagyon fontos dolgokat kell önnel közölnöm, ügyvéd úr. Méltóztatik emlékezni az utolsó gróf Serkentheőre, illetőleg az utolsóelőttire, mert az utolsó én vagyok.

— Nem emlékszem.

— Meghalt huszonnyolc év előtt! — szólt méla komorsággal és fájdalommal a legutolsó gróf Serkentheő. — A vadászatok akkor is oly életveszélylyel jártak, mint most. Valaki egy hitvány vadkan helyett meglőtte. Ah a nemes préda...

— Csak hexameterben folytassa! — kiált vissza az ügyvéd, ki örvendve tapasztalta, hogy félelme nem növekszik.

— A patvarba ügyvéd! Hallgassa meg a kliensét. A gróf behalt sebébe, s így nem is vehette feleségül kiválasztottját, nemes Lessi Cecilia kisasszonyt, aki az én anyám volt, ügyvéd úr. Az atyám neve Serkentheő Leó, az utolsó a paloesai ágból. Meghalt huszonnyolc év előtt. Én pedig most vagyok még huszonnégy éves.

— Huszonnyolc és huszonnégy év. Hogy is mondta ön?

— Négy évvel születtem apám halála után.

— Érdekes.

— Nagyon, ügyvéd úr. Az édes anyám pedig soha sem volt az apám felesége, közönséges fogalmak szerint, mert az apám már nem élt akkor, mikor feleségül vette. Mit szól ön hozzá?

— Bámulva hallom.

— Soha sem volt még ügyvédnek ilyen pöre. Önnek vissza kell pörölni számomra a Serkentheők birtokát. Az örökös én vagyok. Szép dominium. Még egy régi vár is van rajta. Vicinális vasútja pedig nincs, se vízszabályozás nem terheli. Ügyvéd úr, tessék rágyújtani és hallgasson meg nyugodtan. Sokat hallottam önről s amikor az utcán láttam, megtetszett.

A levente sápadt arca már pirulni kezdett, nagy füsttel szívta a szivart s úgy nézte a füstöt, mintha fájlalná elszállítását. Sajátságos, dermesztő külsőt öltött fel. Valami természetfölötti vagy földalatti hatalmak egyszer úgy összenyomták arcát és egész valóját, mintha présbe vagy legalább is nekéztkötésű könyv lapjai közé került volna. A ruhája paszomántjai villogtak, mint a foszfor. Oreája, szeme égett. És az ügyvéd előtt úgy tűnt fel, hogy ez mind titokzatos, rendez formája oly élő lénynek, aki csak tünemény vagy planéta ezen a világon s a földi hitvány szokásoknak hódolva, iszik, dohányzik és mereng a füstbe. A rekedt, mélységes hang is oly megfelelő hozzá. Oly hang, mintha születés óta tartó torokfájás adná.

— Nincs költészet, nincs igazság! — sóhajtott ennek a hangnak embere és valami után nézett az asztalon. — Megvan, egy kis cognac van még.

Az ügyvéd türelmetlenkedve nézett az ajtó felé.

— Szegény anyámat irtózatosan lesújtotta gróf Serkentheő Leó halála. Imádtá azt az embert. Anyám istenfélő és jámbor leány volt s most is az égienél keresett vigasztalást bánatában. De vigasztalódní nem tudott. Anyám, nemes Lessi Cecilia, akiről kétségtelen bizonyítványokat hoztam magammal a kacagány zsebében, hitt a spiritizmusban, ebben is vigasztalást keresett. Itt kezdődik a esodálatos történet. Ügyvéd úr, ön bizonyosan tudja, hogy a tőlünk elvált lelkek csak fokozatosan távolodnak el a másvilág szférái közé. Sokáig még földünk párázatának légkörében folytatják halhatatlan életüket, velünk érintkeznek, kihallgatnak bennünket. Lassankint tisztulnak meg a földi salaktól, bűneiktől és csak azután emelkednek odább, odább a mindenségbe, amikor jótékony szellemeink, góniuszaink lesznek s összeköttetésbe hoznak minket halandókat a nagy fényes szellemekkel, lelkünk magasztos őseivel. A gróf még a legalsó zónában bolyongott, mikor Lessi Cecilia megidézte a szellemét egy magános esöndes estén. Amint a bánatos leány ott ült dolgozóasztalánál, az ablak függönye meglebbent. Kívíül felhős volt az ég, s azt hiszem, a hold sem hiányzott, bár a felhők közt bujkált. Ismerem jól az akácfákat, melyek galyai azon az estén hajlongtak a szélben. A nyitott ablakon betolult a szél, a lámpa lobogott. Egyszerre az egyik szék megmozdúl az asztalnál, mintha láthatatlan kéz húzta volna el annyira, hogy valaki az asztalhoz ülhessen — egy láthatatlan vendég.

Befejezése következik.

A jó falusiak.

Irta: Multatuli.

Az író, kit egy kis vidéki városba hívtak le, hogy felolvasást tartson, megérkezik és az állomásnál a felolvasás rendezője: Snatterich és ennek barátjai fogadják.

— Kihez van szerencsém?

— Snatterichnek hívnak, szolgálatjára. Mindent elolvastam, amit ön írt, nagyon szép, tudja! Szabad Pläner urat bemutatnom, szintén egy lelki rokona önnek . . . ejha, hogy is van az az elbeszélés? Sza, sza . . . istenem, hogy is hívják. Ah, segítsenek már . . . arról a fiúról. Óh nagyon szép, tudja . . . Ez itt Stryen úr, szintén egy híve önnek. Gondolja, hogy ő valamit hisz? Szó sincs róla. Ön itt egészen a barátai között van. Jőjön csak gyorsan velem haza, a feleségem már vár a teával . . . Lassmann gyere velünk . . . Ezen az úton, erre! Apropos, mit szól a közoktatásügyi törvényhez? (Pläner hol maradsz?) Igen, a közoktatásügyi törvényt milyenek találja? . . . Ez az épület a városháza . . . Önnek látnia kell a mi polgármesterünket, valóságos semmi az a fickó, és a városi tanácsos is mind csupa elsőrangú tökfilkó, szépen mén itt minden. Na jól tele lesz ma este, tegnapelőtt már tizenhárom helyet lefoglaltak. A pap is eljön, az is modern . . . jó fiú . . . Mit szól a mi kövezetünkhöz? Hihetetlen, mi? . . . Most ebbe az utcába a sarkon túl, aztán még egy utca és ott vagyunk. Meg kell elégednie mindennel, ahogy van, itt lakó vendégeink vannak, másképp szebb szobát kapna. A feleségem most kissé sokat táncolt a «Harmoniában», de különben . . . Ki köszönt? Ah, Äffchen, ő is eljön ma. Pompás gyerek. Elvált a feleségétől . . . szintén szabadkőműves, tudja, és liberális, biztosítom önt. Ha Redner bátyám elmén, akkor ő lesz a követünk, mert beszélni tud ám. Mondja csak: nem szóhetne beszédjébe ma estére valamit a kloákákról? Tudniillik pöröm van a várossal s nekem kellene fizetni, de én azt állítom, hogy a városnak kellene javíttatni. Majd megmutatom egyszer az aktákat, mert ön szereti a különlegességeket, tudom. Van egy kis festményem, már több mint 100 éves, azt mondják, nagyon nagy értéke van. De én csak hagyom lógni . . . Látja azt a hölgyet furcsa hajfürtjeivel, ki ott a függönyök közül kandicsál ki? Pimpelich kisasszony, a gondnokunk unokahuga, ő vezeti

a háztartását, mert nem házas ember. Az előbbi az egész másfajta volt. Egyszerre három asszonya volt. Ó, furán m^{én} itt minden. Mit gondol, mit mert nekem multkor a polgármester mondani? Azt mondta, úgy-e Pläner, azt mondta: én polgármester vagyok s tudnom kell, mit kell tennem, és mit kell hagynom. Képzeld csak, ilyen szemtelen. Mit szól hozzá? De megadtam neki, azt elhiheti . . . Hova néz? Az a hangversenyterem. Akar gyorsan bepillantani? Klub is van . . . Van étvágya egy kis snapszra, vagy egy kis puncsra? Nem? No jól van . . . Mit is akartam mondani? Hogy is áll az ügye a Hellemanssal? Már vége? Ah, úgy-e mindig mondtam . . . Frank, itt jegyző, jó fiú, csak kicsit önfejjű, no hát Frank mondta, hogy Hellemans Amerikában volt, de én mindig mondtam, hogy Schovnhoven-ben lakott, úgy-e Stryen? Ja, Amerika sok embert elnyel . . . En is akartam odamenni, de a feleségem ellenezte, mert a kicsinyünk görvélykórban szenved, hiszen érti? Különben én mindig azt mondom, hogy éljen a szabadság, és egy olyan köztársaságban egész máshogy m^{én} minden, mint itten. De a mi Thorbekénk kitünő ember, az már bizonyos. Tudja mit mondtak róla az angol újságokban? «Túlnagy volt ily kis népnek», mondták. Szép, mi? Ez kitünő ember! És Van der Putte, az tetszik önnek, mi? Liberális! És Flock? A két minister. Hallja, mondhat, amit akar, de mi mégis pompásan előre haladtunk. A mi papunk egész nyíltan kártyázik — ha senki sincs jelen a konzisztóriumból. És a beszédei? Erkölc, csupa erkölcs. Képzeli, hogy ő hisz a csodákban? Oly kevéssé, mint én. Nézze csak, éppen itt m^{én}. Van valami papos rajta? Biztosan eljön ma este, úgy-e Lasmann? Multkor a férgéről tartott előadást. Egész csomó van neki belőlük üvegszekrényekben, tudja? És nagyon okosan beszélt róluk, tudja, mert ő sokat foglalkozik, hogy is mondják? No igen, etimológiával . . . Ez az ő erőssége. Azelőtt Krummhausenben rendelt, de most itt van. Jobb fizetés, tudja, sok gyerek — de különben remek ember. Azt mondják, hogy egy felsőbb polgárit szeretne megszerezni, miattam megkaphatja. Hé, nini, Krippelhof! Egy unokabátyám, aki itt az ablakban áll, egy a jámborak közül, tudja, Krippelhof, pszt, pszt! Gyere csak le, valaki akar beszélni veled. Na, itt van már. Ez itt Multatuli, aki meg akar téríteni. Csak eljössz ma este? Megfizetem a helyedet. Nem? No úgy is jó . . . Ajtatos üléseket is tartunk, de zsoltárok nélkül . . . hi, hi, hi. No, isten veled. Ez aztán felült. Haragudott, mert azt mondtam, hogy meg akarja téríteni. Ő nem szenvedheti önt és inkább meghalna, semhogy olvasna valamit öntől. Csupa hazugság, mondja,

no, neki tudnia kell. Ő és Lünnder, aki itt a sarkon a cigaretta-boltban lakik. Ez is olyan «jámbor»... Ő a mi pékünk unoka-bátyja, de nem akarja elismerni... ők mind a ketten dühösek önre. Lássá, vannak itt ellenségei is. Mindig azt mondják, (úgy-e Pläner?) hogy ön olyan közönséges fickó. De mi az ön barátai vagyunk, úgy-e Stryen? Azt majd ma este meglátja. En magam három helyet vettem. A feleségem nem jöhet el a kicsike betegsége miatt. De utóvégre mi élvezete is lenne benne? No, de ez jó, elfelejtettem megmondani, hogy a székeket máshogy rakják... a teremben. Lasmann, fuss gyorsan oda, akarsz? Utaknak kell szabadon maradni a kiszolgálásra, óh, ön nem tudja, mit jelent az, egy ilyen felolvasást rendezni! Aztán a mérgeződés a terem tulajdonosával. Képzelve, a fickó helypénzt akar, no csak jöjjön!... De amit már rég akartam kérdezni öntől: ha az istent megtagadja, akkor ki csinált itt mindent? Mert lássa, én mindig kérdelem, honnan jött mindez? Kell, hogy egy «kezdet» légyen volt. Genesis? No, ez butaság, ezt mindannyian tudjuk. De nézze csak, a «Tudatlan imádságában» — különben nagyon szép — ott azt mondja ön: Óh isten, nincsen isten! Miért mondja akkor, óh isten? De azért szép... Azt mondhatom. Kár, hogy nem rímel, másképp vers lenne. Amit azonban mondani akartam, még egy pár utca, aztán ott vagyunk, a vendégünk biztosan az ablaknál ül, neki kell a teát beönteni, mert a feleségem, hiszen tudja, a kicsinél van. Kíváncsi vagyok, mit szól majd az én fiamhoz. Képzelve, mit csinált e héten? Lasmann is ott volt. Ugy káromkodott, mint egy kocsis! És még csak hat éves! Hat éves, mit szól hozzá? És multkor másfél pohár bajor sört megivott... ez aztán fiú! Különben nem fog magának Wal miniszter segíteni? Igazán szégyen, hogy oly keveset tesznek a jávaiakért. Tudja mit mondok? Azt mondom, hogy az embereket nevelni kell, azt kell tennünk. Tanítás, olvasás, írás, ez az igazi Jakob. De nem történik semmi, éppenséggel semmi. Én előadásokat tartok az egyesületben a jávaiak részére, úgy-e Pläner? Én alapító vagyok, tudja, és én azt mondtam: «Olvasni és írni». Igen, azt mondtam! A pap is beszélt róla, de egy kissé akadozott. Sok jót vár az agrárius törvénytől? Milyen dolog is az? De az biztos, a konzervatívok bölcsesége véget ért. De mondja csak, ... igen, azt akartam még megkérdezni — megengedi remélhetőleg? — tehát azt akartam kérdezni (úgy-e Stryen), mert ő is azt akarta kérdezni, hogy mit akart ön tulajdonképpen a «Szerelmes levelekkel». Ugy-e nem haragszik meg ezért? Csakis azért mondom, mert nem tudunk kiokosodni rajta. Igen, ha még egyszer olyan szép elbeszélést csinált volna egy

olyan jávai fiúról, úgy . . . no, hogy is hívják? A feleségem sírt mellette, igen az szép, mondhatom. Még mult héten kölcsönbe kértem Krük Piettól, ki a házamban lakik, — bár már künn lenne, rosszul fizet ez az ember — tehát neki kölcsönkönyvtára van, azért — Most a vendégünk olvassa, de az csak átlapozza. Unalmas is. De a többi, mondhatom, nagyon szép. És nem nyomtat most olcsó kiadást? Tegye azt, mert lássa, négy forintot nem adhat mindenki.

Látja ott a kerítést és a fákat? Az az én kertem. Holnap sétálhat benne. Hiszen csak itt marad még pár napig? Lugast is csináltattam benne és egy virágházat. Hiheti e, hogy a kerítés kétszáz forintomba került? A gimnáziumi fiatalság mindig a barackfáim közt futkározott, hát meg kellett lennie. Összegázolták a virágokat. Azt nem nézhettem végig, az nagyon is fájt nekem! Olyan csirkefogók! És a rendőrfőnök, no az is az igazi! Nem is képzelem, milyen könnyelmű vezetés van itt; ő azt mondta, hogy nem segíthet itten. «Menjen a pokolba», mondtam én . . . no itt vagyunk. Ez a mi vendégünk . . . Lássa, ahogy mondtam, sárga redőnyök a feleségem mögöttük van . . . és most tegyen úgy, mintha otthon lenne . . . Paff!

Elég ez, olvasóm?

Ima.

Isten, ki élsz, isten, ki úr vagy
Itt lenn a földön s fönn a mennyben:
Add, hogy a drága, az imádott,
A szőke lány szeressen engem.

Add, hogy enyém legyen szívének
Minden szerelmes dobbanása,
Add, hogy ne sírjon soha másért
És ne nevéssen soha másra!

Add, hogy örökké szomjas ajka
Csak az enyémmel forrjon össze,
Add, hogy a testét csókjaimmel
Csak én, csak én — más ne fűrössze!

Add, hogy szemének tiszta kékje
Vigasztalón csak rám ragyogjon,
Add, hogy amelylyel őt dicsérem,
A dal szívemből ki ne fogyjon!

Add, hogy a keblemen találja
A napsugár s az éj sötétje,
Add, hogy örökre hű maradjon
És senki tőlem el ne tépje!

Add, hogyha elmegy messze tőlem
És jár akármi messze tájon,
A lelke hozzám visszavágyjon,
A lelke hozzám hazaszálljon!

Add, hogy e verset elolvassa
S ha elolvasta, hát megértse
És add, hogy én jelen lehessenek,
Mikor azt mondja: «Csak azért se!»

Heltai Jenő.

A színjáték.

KONTIRÓL. E pillanatban, amikor ezt írom, Konti József immár megint túl van egy zajos, meleg sikerén. Azaz, hogy még nincs túl rajta, mert kedves, könnyű melódiái még csak most vannak úthán az országos népszerűség felé.

Jól esik ezt konstatálni erről a vidám Offenbach-emberről, aki ezelőtt aranyszóke volt, most azonban már ezüst-fehér kezd

lenni, de szíve, kedélye most is szín-arany. Nálunk, a letörött, a szárnya-szegett, koravén emberek országában, ahol tiszavirág életet él a talentum és egyetlen siker szárnyán a túnya babérágyra lendül, vagy egyetlen bukás kátyújában örök veszteglésbe szédül — nálunk kivételes látvány ez örök-ifjú, akinek jelszava most is: «pözsge és o dol».

Igazi bohém, nemcsak az életben, de a művészetében is. Vígan,

gondtalanul él a melódiák világában, mint a csíz a galagonya-berekben. Bolondság azt hinni, hogy a melódiáknak is van telekkönyvük; a melódiák kezdettől fogva voltak, betöltik az egész világürt, mindnyájunk közös tulajdonai és a bohém-poéta dúskálva él köztük. Bohémhez nem illő nagyképűsködés azt vizsgálni, hogy kinek az üvegéből került a pezsgő a poharamba; a fő, hogy fölgyújtja kedvemet. A dal mámorában szétoszlik az enyém-tied buta korlátja: ma nekem van, holnap neked.

És Konti, aki milliomos módjára dobálja melódiáit, bizonyára nem tart számon minden apró taktust, mint ahogy a bácskai nábob nem veszi észre, ha bitang bárány keverődik rengeteg nyájaiba.

Maga kénytelen szövegről gondoskodni a muzsikájához. Kiszemel valami jó régi vígjátékot és ezt dolgoztatja át operetté. Mert a fiatalok immár megingott hittel, gúnyos lenézéssel kezelik azt a műfajt, amelybe Offenbach, Lecoque, Planquette, Hervé lehettek örökkévalóságot. Az operett csak a lármás gondúzás mestersége. Csalafintaság, fortély kell hozzá, semmi más.

Pedig itt van Konti az ő verőfényes vígságával, rokokó poézisével, elsuhanó érzelmességével és színes föllobbanásaival: ha semmi más dokumentum nem volna is, ez maga megszabná az operett létjogát és lényegét. Az operett egy pohár pezsgő: frissen gyöngyöző, tüzes, mámorba ejtő.

Egy szegény vidéki színigazgató arra kérte, hogy adja el neki a legújabb darabja előadási jogát.

— Édes mester, adok érte százötven forintot!

Konti ridegen válaszolta:

— Annyiért nem adhatom. Az nagyon sok pénz magának!

— Hát adok érte száz forintot!

— Ennyiért sem adom.

— Isten neki fakeseszt! Hát adok érte ötven forintot!

— Így se lehet! De adjon érte harminc forintot. Egy krajcárral se adhatom drágábban magának!

Konti egy barátja végig hallgatta ezt a fura alkut és csodálkozva kérdezte:

— Ejnye, hát te magadat licitálod le?

Konti nevetve válaszolta:

— Boh! Ugyse fizet szegény egy krajcárt se!

Nagy Endre.

LULU. (Bartalozzi Carlo háromfelvonásos drámája. — Előadták a Vígszínházban.)

Irodalmi darab ez, a szónak két értelmében is. Először is az aljas színdarab-iparnál valóban magasabb szellemi színvonalú, másodsor pedig a témája az irodalomnak, mint foglalkozásnak, az írónak, mint embernek mintegy házi témája, a szívhez legközelebb álló problémája. A kokott, a szerelmi rend déclasséja, természetszerűleg vonzza a bohémet, a szellemi élet birodalmából száműzöttet, aki nagy ritkán, mint Plátónál a költő, megkoszorúzottan, de gyakrabban rágalom és gúny sarával elhalmozottan kénytelen magánéletének meleget és színt keresni a nyárspolgár-társadalom határain túl. Mivel pedig különösen szegényebb országokban az írónak legalább első fél élete a bohémságban múlik, alig van író, akinek lelkében egy bizonyos korban egy kokott-történet nem élt volna uralkodó, megszületést kívánó témaként. De ép ez a baja ezeknek a színésznő-drámáknak, ezeknek a hálósoba-enyelgésre, tördelt mámoros dadogásra emlékeztető nevű: Luluknak, Zazáknak, Nanáknak és Mimiknek. Nagyon hasonlítanak egymáshoz, a bennök több-kevesebb ügyességgel rejtegetett romantika kissé unalmas s csak bohém-lelkekben ébreszthet nagyobb hullámozást. Mert a prostituált nő problémája általános, szociális szempontból, nagy és minden érző lelket megindító kérdés, ezeknek a szép csecsebecséknak hazugul idealizáló, vagy szűk látkörű, realista módon történő elővezetése azonban nem igazi nagy téma. Annyi kokottot láttunk már a színpadon, hogy ezek az életben, páholyok mélyén és a déli korzón tagadhatatlanul folyton megbámult hölgyek, a színpadon már unalmasak. Jó volna tehát, ha az írók egy időre elnyomnák lírikus színezetű drámáikat a nemes, vagy gaz kokotról. Miként a tisztességes, ártatlan bakfist, ezt az általános emberi gimnazista ideált, az unalom, legalább a komoly darabból, lesöpörte, meg kell egy időre pihenniök a félvilági kisasszonyoknak is. Hatásuk az életben örök: a színpadon múló, vagy legalább is periodikus.

A téma fonnyadtsága dacára azonban Bartalozzi Carlonak ez a darabja, minden tulajdonságát összegezve, oly érdekes és

megkapó, hogy valóban érdemes végighallgatni. Annyi finomság van ugyanis a részletekben, a mellékalakokban, annyi hangulat és mozgalmasság az események kereteiben, hogy a darab végeredményben a kielégített műélvezet nagy, jóleső érzését fejleszti ki. Ebből a szempontból a realizmus nagyon értékes és kedves tulajdonsága a darabnak, aminthogy egyáltalában az a sajátosan realista alapgondolat, hogy a kokottban semmiféle kameliás nemességet ne mutasson, hanem egy fenéig rothadt, amoralisan hazudós csatorna-lényt, máris biztosítják Bartalozzi számára a komolyabb íróul való elősmertetést. Ebből a gondolatból ki is sarjadhatott volna az igazi kokott-dráma, a Zola Nanájában nyersanyagként fekvő naturalista adathalmaz filozófikus feldolgozása által. Hogy nem fejlett ki ebből a csirából a gyermek, az baj: de már az is szép, ha valakinek elméjében ily fogamzás jöhet létre.

Ezt az érdekesen megírt, unalmas témájú darabot a Víg-színház színészei remekül adták. T. Halmi Margit Luluja oly értékes alkotás, amelyet magyar színpadon évszámra nem lehet látni. Ennyi szellemet és érzést ily diszkréten, ily nőies páthosznélküliséggel osztani szét egy szerepben, ez néhány dícsérő szóval el nem intézhető tehetségre valló jeleskedés. A mi művésznőink nagyobbára kedves nők, de rossz színésznők. Néhányan már jó, sőt nagyon jó komédiások is. Halmi Margit ama egy-kettő-három közé tartozik, aki igazán már művésznő is. A többiek szintén elsőrendűek voltak. Fenyvesi az a finom, csekély dinamikával nagy és előkelő hatásokat előidéző kultur-színész volt ma is, aki állandóan egyik fő-öröme minden finom érzésű vígszínházlátogatónak. Tanay méltó társa volt a feleségének, Halmi Margitnak. Úgy megjátszott egy gyermek-embert ez a fiatal-ember, ahogy a legöregebb, legfortélydúsabb színész se tudná, még ha a testi vénülés nem is akadályozná. Egyáltalában, ha elgondolja az ember ennek a színésznek a fiatalságát, valóban előre örül a férfi-korának. Hegedüs egy delelőn álló tehetség, biztos és gazdag ötlet-tárházából szedte össze alakításának pompás részleteit. Nikó Lina is pompás volt s Balassa korrekt és intelligens.

Szász Zoltán.

Írókról — könyvekről.

Bacsó Pál és egyéb versek.

Bárd Miklós könyve.

Igen olesó és egyszerű kis verseskönyv jelent meg e címmel a Budapesti Hirlap kiadásában. Olvasó és kritikus megpillantván a sárgakockás borítékot, önkénytelenül azokra az igen zsenge tavaszi virágokra gondol, amiket faluról hoznak ide a fővárosba, utcán árulnak igen olesón olyankor, amikor az utolsó hó olvad itt a fekete kövezeten, szomorún, feketén. Ám felnyitva a kötetet, egyszerre úgy érezzük, hogy a termés egészen másfajta belülről. minthittük. Ez nem fanyartavaszi hajtás, hanem gyönyörű és teljes érés, napfényes, levegős, illatos őszi szüretelés. Alig kell egyéb kritikát mondani róla, mint amit maga a költő ír könyve utolsó lapjára:

•Almaszüret volt, nem is járt kárral,
Friss gyümölcs itt ez, egész kosárral.•

Valóban friss, édes, zamatos gyümölcs, igazi magyar, hegyaljai termés. A jelen forró, exotikus, félig senyvedt, félig buja, mocsárgőzőktől átjárt irodalmi gyümölcstermésben valóságos üdítő esemege, tiszta, kemény, ép, héjastól, magvastól.

Samit hangsúlyozni kell: színig magyar. A verseken tiszta, átlátszó borongás ül. Nincs bennük láz, rejtett viharok, titkos villá-

mok. És mégis, ami a borongás alól kicsillan: igazi tehetség fénye; meleg sugár, ami melegít. Tartalomban, tárgyban nem lehet elmondani a költőről, hogy új, töretlen úton jár. Többnyire csupa olyan dolgot mond, amit már előtte költők töméntelen sokan és sokféleképen elmondtak, mégis, amit mond, frissen, újszerűleg hat s úgy érezzük, kár lett volna elhallgatnia. Bacsó Páljában a duhaj, oroszlanerejű, nagyivó, verekedős a gyermekességig gyöngéd és érző szívű magyar gentryt mutatja be, aki mindenkinek neki ront, kérked, dicsékszik, nagyokat mond és az asszonya első becéző szavára ábrándos, szelid és engedelmes lesz, mint egy lantverő apród. Meg is hal, kicsi és naiv okból, nagy darabszívének keserű bánatában, szégyenében, csalódottságában, szerelmében — büszkén és a saját akaratából. Akik félnek a verses elbeszéléstől: ezt elolvashatják bátran. Nem cikornyás, tömör végig, mindig színes, eleven, jellemzésben találó, leírásban élénk. Verselésben itt-ott ha zökken: megbocsátani való, a sok más jó miatt, ami túlnyomó a kötetben. Bizonyos, hogy a közönséget, amelynek ízlése és szíve van — érdekelni fogja és megszereti ezt a kicsi könyvet.

Erdős Renée.

Háború és béke.

Írta: Tolstoj Leó.

Új fordítás az orosz eredetiből.

50.

— Jó! — mondá Bagration a tiszttel jelentésére s elmélyedt, mintha fontolgatna valamit. Jobbról már közel voltak a franciák. Azon magaslat aljában, amelyen a kijevert ezred állott, a folyótól körülövezett völgyben, fegyverzörgés volt hallható; távolabb, jobbfelől a dragonyosok mögött egy francia hadosztályra tette figyelmessé egy tiszttel a herceget, amely az oroszokat megkerülni akarta. Balról nem messze erdő terült el. Bagration herceg két ezredet küldött a jobb szárny megerősítésére. Egy kíséretbeli tiszttel azt a megjegyzést kockáztatta, hogy annak a két ezrednek eltávoztása után az ágyúk fedezet nélkül maradnak. Bagration a tiszttel felé fordult s zavaros szemével hallgatagon nézte végig. A tiszttel megjegyzése jogosnak tetszett előtte. E pillanatban annak a századosnak a hadsegéde érkezett hozzá, aki a völgyben állt s jelentette, hogy nagy tömeg francia katonaság nyomult előre, hogy a csapat rendje megbomlott s hogy a kijevert gránátosok is visszahúzódnak. Bagration fejével bólintott. Lépésben lovagolt jobbfelé: egy adjutánsát a dragonyosokhoz küldte azzal a parancsossal, hogy támadják meg a franciákat. Az adjutáns egy fél óra mulva azzal a hírtel jött vissza, hogy akinek a parancs szólt, már visszavonult a völgyön keresztül, mivel erős tűznek volt kitéve s fölöslegesen sok emberét elvesztette.

— Jó! — mondta Bagration. Amint az ütegtől ellovagolt, balról az erdő felől lövések zaja kelt s mivel a bal szárny jó messzire volt, úgy, hogy idejében ő maga nem érhetett volna oda, Serkovot küldte az ott parancsnokoló ezredeshez azzal, hogy amily gyorsan csak lehetséges, vonuljon vissza a völgy mögé, mert a jobbszárny valószínűleg nem elég erős az ellenséget feltartóztatni. Tusin és az ezred, mely őt fedezni hivatott lett volna, már el voltak feledve.

André herceg figyelmesen hallgatózott a Bagration s főtisztjei közt folytatott beszédekre s a kiosztott parancsokra s meglepetéssel tapasztalta, hogy tulajdonképen nem is osztott semmi parancsot, pusztán azt a látszatot akarta felkelteni, hogy minden, ami a kény-

szerűség parancsa alatt, vagy az egyes vezetők rendeletére történik, ha nem is az ő parancsára, de legalább azzal egyezőleg történik úgy. Hála a figyelmességnek, melyet Bagration tanusított, André herceg azt vette észre, hogy a történetek esetlegessége dacára s a főparancsnok akaratától való függetlensége ellenére is az ő jelenléte nagy hatást gyakorol. A zavarodott arccal hozzája érkező vezetők megnyugodva távoztak tőle, közkatonák, tisztek örömmel üdvözölték, élénkebbekké lettek jelenlétében s hősiességgel igyekeztek magukat előtte kitüntetni. Bagration herceg a jobb szárny legkülső pontjához lovagolt, arra fordult, ahonnan a fegyverzörgés hallatszott s a lövések füstjénél egyéb semmi nem látszott. Minél közelebb értek a franciák a völgyhöz, annál kevésbbé lehetett tisztán kivenni őket, de annál érezhetőbb volt az igazi csatater közelsége. Sebesültek jöttek feléje az úton. Az egész környék füsttől volt nehéz, a katonák izgatott arcát ez tette még sötétebbé. Egyesek a puskavesszővel habráltak, mások puskaport töltöttek a csapágyakba, mások ismét lőttek; de azokat is, akik lőttek, eltakarta s felismerhetetlenné tette a tüzelés füstje, melyet nem oszlatott szét a szél. Egy sovány tiszt, gyenge kinézésű, öreg ember, az ezredparancsnok, Bagration-hoz ment s úgy üdvözölte őt, mint a házigazda drága vendégét szokta. Jelentette neki, hogy ezrede ellen a franciák lovasrohamot intéztek, amit azonban ezek visszavertek, de embereinek fele elesett. Ezt mondta a parancsnok, de maga sem tudta, hogy ezalatt a félóra alatt mi történik a rábizott legénységgel s nem mondhatta teljes biztonsággal, hogy vajjon visszaveretett-e a támadás, vagy szétszórták ezredét a lovasok? Bagration fejével intett annak jeléül, hogy minden úgy történt, ahogy ő várta és óhajtotta. Adjutánsához fordulva, azt parancsolta neki, hogy a hatodik vadász-ezred két csapatát vezényelje le a magaslatról.

André herceg meglepődött a változáson, amely e pillanatban Bagration herceg arcán végbement. Az álmos, zavaros pillantás eltűnt, valamint az elmélyedő arckifejezés: kerek, elhatározott héjaszemeivel ünnepélyesen s kissé megvetőleg nézett maga elé s nem pihent meg semmin, bár mozdulatai megtartották előbbi lassúságukat és kimértségüket. Az ezredparancsnok Bagration felé fordult s rábeszélni igyekezett, hogy lovagoljon vissza, mert itt veszély környékezi. A golyókra figyelmeztette, amelyek szüntelenül puffogtak körülötte. Úgy beszélt, mintha őt magát nem érhetnék a golyók s félig lecsukott szemei a meggyőződés kifejezését kölcsönözték szavainak. A törzstiszt egyetértett az ezredparancsnok kérelmével, de

Bagration herceg nem felelt neki s pusztán azt parancsolta, hogy az ágyúkat állítsák fel s helyet csináljanak az érkező két csapat számára. Mialatt beszélt, a keletkező szél miatt, mintha láthatatlan kezek szórnák szét, oszladozni kezdett a füstfelhő s a szemben fekvő magaslat a rajtuk mozgó franciákkal együtt láthatóvá lett. Minden szem önkénytelenül arra a francia hadosztályra pillantott, amely az oroszok ellen nyomult. Már ki lehetett venni sapkájukat, már meglehetett különböztetni a tiszteket a közkatonáktól. A hadosztály éle már leérkezett a völgybe. A lejtő ezen oldalán összejáratásra kellett kerülni a dolognak...

A harcba vitt orosz csapatok gyorsan rendbe helyezkedtek s elvonultak jobbra; mögöttük meglehetősen rendben vonult a hatodik vadászszereg két zászlóalja. Még nem érkeztek meg Bagrationhoz, de már hallani lehetett ennek a nagy embertömegnek nehéz, ütemben mozgó lépteit. A balszárnyon, közel Bagrationhoz, lépkedett a százados, megtermett ember, kerek arccal, buta, örömtől sugárzó vonásokkal. Ebben a pillanatban bizonyára semmi másra nem gondolt, minthogy a fővezér előtt vonulhat el feszes tartással.

Megállj-t vezényeltek, hogy a podgyászokat lerakják. Bagration az elvonuló csapatok körül lovagolt s leszállt lováról. A kantárszárát egy kozáknak adta át, köpenyét levetette, egy katonának adta s kalapját szorosabban nyomta a fejére. A francia hadtest eleje a tisztekkel már a magaslat lábához ért. «Istennel!» kiáltott Bagration erős, messze hallható hangon, miközben a legelső sorokon futott végig szemével s kezét könnyedén felemelve, a lovasok ügyetlen lépteivel sietett előre, mintha megerőltetésébe kerülne az egyenetlen mezőn haladni. André herceg úgy érezte, mintha legyőzhetetlen erő hajtaná előre s nagyon boldognak érezte magát. A franciák már közel voltak, André herceg, aki Bagration mellett lépdelt, már tisztán kivehette a borszerszámokat, a vörös vállrojtokat, sőt a franciák arcvonásait. Világosan észrevett egy öreg francia tisztet, aki fáradtan lépdelt. Bagration herceg semmi új rendeletet ki nem adott s még mindig hallgatva lépegetett a sorok előtt. Hirtelen a franciák részén egy lövés dörrent, majd egy második, harmadik... és nem sokára a franciák egész vonalán füst emelkedett felfelé s lövések ropogtak. Egynéhány orosz azonnal elesett, köztük a kerekképű tiszt is, aki oly vidáman s gondtalanul lépett. Amint az első lövés felhangzott, Bagration megfordult s felkiáltott: «Hurrá!... hurra-a-a!» A kiáltás végig hangzott a sorokon s azok hanyattlomlok rohantak a franciák bomladozó csapataira. Folytatjuk.

TERMÉSZETTUDOMÁNY.

A szénbányák kimerülése.

Alig van művelt ember, akit ne foglalkoztatna az a kérdés, mi lesz a földdel és annak lakóival, ha majd a szénkészleteink teljesen kifognak. Mert hogy a széngazdagságnak köszönhető a modern kulturélet felvirágzása, azt már az is bizonyítja, hogy a széndús birodalmak viszik a világpolitikában a vezető szerepet és kétségtelen, hogy a technika minden vívmányának a szén az alapfeltétele. Vasútaink, gőzhajóink, egész modern vegyi és eróművi iparunk, szellemi törekvéseink valamennyi segedeszköze, végső elemzésben szén égetése nélkül lehetlenné válnak.

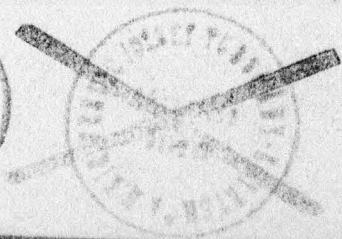
Otto N. Witt, a «Prometheus» szakértője, most újra felemeli intó szózatát, amelyet különben a gyakorlati geologia régóta hangoztat, mondván, hogy szénkészleteink távolról sem kifogyhatatlanok és hogy módot kell keresnünk a szén elégetése útján nyerhető energia más úton való pótlásáról.

Tíz év előtt még azt hitték, hogy a kiaknázás veszélye legfeljebb az angol szenet veszé-

lyezteti, de a kontinensét nem. De újabb számítások kimutatták, hogy a szárazföld és Amerika szénkészletei is pusztulóban vannak. Lehetséges ugyan, hogy Ázsia belsejében még vannak érintetlen szénrétegek, de erre bizonyítékunk nincs. És habár sem bennünket, sem fiainkat és unokáinkat nem fenyegeti még a szénhiány katasztrófája, nem felesleges dolog annak elodázása felett gondolkozni.

Ennek egyik módja az, hogy igyekszünk a szén munkaerejét a lehetőségig kihasználni, vagyis hiába el nem pazarolni. A másik az, hogy a mindenütt fellelhető vízerőt használjuk ki. És eme két rendszabálynak tényleg óriási szénmegtakarítás köszönhető. A vízerő kiapadhatatlan, mert a malomkerekeket és turbinákat hajtó víz a tengerbe jut, ott a nap elpárologtatja és újra eső alakjában esik le a hegyek között, új hajtóerélyt szolgáltatván. És amíg nap süt a földre, mindaddig nem szűnik meg a víznek ez a körforgása a természetben.

Csak az a baj, hogy a vízerő a földterület bizonyos emelkedettebb pontjaihoz van kötve,

míg a szenet odaszállíthatjuk, ahol szükségünk van rá. Ha egyszer kifogy a szénkészletünk, összes gyárainknak, iparunknak a magas hegyek aljába kellene költözködni, míg a mai ipari központok majd elnéptelenednének.

Nagy művelődési jelentősége is van tehát annak az eljárásmodnak, amelynek segítségével a vízerőt villanyossággá átalakítva, vagy accumulátorokba gyűjtik, vagy sodronyokon vezetik oda, ahol az erőre szükség van. De ez a tovavezetés távolról sem lehet olyan határtalan és korlátlan, mint a szén szállíthatósága, úgy, hogy a földfelület népessége mégis főleg a magas hegyek körül fog csoportosulni.

A távol jövőbe néző technikusok tehát azon törik a fejüket, mikép lehetne a mi örökös erély-forrásunkat, magát a napot, napsugarakat értékesíteni gépek hajtására.

Igaz ugyan, hogy a nap éjjel nem süt, a térítők és sarkak közti területen nem minden évszakban szolgáltat egyenlő mennyiségű energiát, az is igaz, hogy a felhőzet is sok hő-erőt nyel el és von el a földtől; ámde vannak földterületek, amelyeken a napsugárzás nincs évszaki csökkenéseknek alávetve s ahol óriási mennyiségű nap-erélyt lehetne felhalmozni.

Ez volna az erő-kérdés legideálisabb megoldása.

Az is lehetséges, hogy a jövő mind a két erőforrásnak

hasznát fogja venni. A hatalmas vízerők a gyártelepekhez szükséges erőt fogják szolgáltatni, a mindenütt felállítható napmotorok pedig a kisipar szolgálatába fognak állni.

Vízerő főleg a mérsékelt égöv alatt található, ahol a felhőzet és az esőzés gyakori; viszont a nap ott szolgáltatja a legállandóbb, legzavartalanabb erőforrást, ahol eddig kulturának nyoma sem volt: az egyenlítő tájékán. A víz- és napmotorok tehát nem vetélytársak lesznek, hanem egymás kiegészítői.

John Ericsson, a nagy svéd felfedező, a hajócsavar és a forrólégmotor feltalálója, foglalkozott először a napmotor eszméjének megvalósításával. Ez a motor úgy volt szerkesztve, hogy vájt tükör segítségével felfogott és összegyűjtött napsugarak melegítették a kazán vizét és ennek a gőze hajtotta a gépet. Gyakorlatilag is használták ezt a motort; a Suez-csatornán áthaladó hajók számára tengervízből ivóvizet destilláltak annak segítségével. A kaliforniai Pasadenában is felállítottak egy tízlóerejű napmotort ipari célokra.

Ericsson számítása szerint a föld felületének egy négyszögméterére áramló nap-erély 0,9 lóerőt tesz ki; ebből a gőzfejlesztés közben elvész 0,8, marad tehát 0,1 lóerő. Ericsson ez alapon azt is kiszámította, hogyha azokon a tengerpartokon, amelyeken sohasem esik

az eső, csak egy angol mértföld szélességű területen fognák fel a napmotor tükrei a napsugarakat, úgy ez úton naponta 9 órán át 2,2 milliárd lóerőt lehetne produkálni.

Mindez egyelőre csak utopia. De ha egyszer a szénkészleteink igazán elfogynak, vissza fog térni az emberiség Ericsson leleményes gépezetére és annak tökéletesítésére.

Megmosott levegő.

A levegőben röpködő szerves és szervetlen por általában is kártékony és kellemetlen, de veszedelmessé is lehet. Például kórházakban, sebészi műtermekben életveszélyes fertőzéseket okozhat, kivált ha a műtétet olyan helyiségben végzik, amelyben sok ember tartózkodik, akik a legnagyobb elővigyázat mellett is felkavarják a padlózat porát, úgy segítettek ezen a bajon, hogy a termék padlózatát kőből, aszfaltból vagy linoleumból készítik, szóval olyan anyagból, amelyről a por teljesen eltávolítható. Sőt vannak tűzók, akik csak úgy engednek be valakit a műtőtermükbe, ha — mint a mohammedánok a templom előtt — levetik sarúikat és papucsot húznak. Némely külföldi klinikán divatban van a spray.

Műtét előtt a szoba levegőjét telehintik apróra porlasztott vízcseppekkel, amelyek lecsapódván, magukkal rántják

a levegőben repkedő porszemcséket is.

Ehhez hasonló berendezés vált szükségessé nagyvárosok telefon-központjában is. Az áram-kapcsolókban lerakódó por ugyanis igen sokszor szigetelő módjára hat és megszakítja az összeköttetést, ami aztán sok kellemetlenséget okoz.

Ezen úgy igyekeznek változtatni, hogy a szellőztető nyílásokon «levegőmosó» készüléket alkalmaznak, amelyben az állandóan permetező nedvesség visszatartja a port. Igaz, hogy a megmosott levegőjű szobában 70% a páratartalom (21° C. mellett), de ez egyáltalán nem árt, sőt egészséges. A légmósó készülék ezenfelül nyáron le is hűti a levegőt.

Érdemes volna a szellőztetésnek ezt a módját a lakóhelyiségekben is meghonosítani.

A galalith.

Egy német vegyész a tej besűrítése útján kemény, faragható és formálható anyagot állított elő és azt tej-kőnek (galalith) nevezte el. Ebből az anyagból fésűt, szivartárcát, sakk-figurákat, esernyőnyelet, könyvtáblákat állítanak elő. A galalith fő alkotórésze a casein (sajt-anyag), ennek köszönhetőek a tejkő ipari célokra felhasználható tulajdonságai. A galalith nagyon hasonlít a celluloidhoz.

Ujév elsejével új előfizetést nyitottunk a «Jövendő»-re havi 1 kor., negyedévi 3 kor., félévi 6 kor., évi 12 koronával.

A rendes előfizetők a második félév után egy érdekesen kiállított külön kötetet kapnak, amely könyvárusi forgalomba nem kerül és csak a «Jövendő» előfizetői által szerzhető meg. E kötet Bródy Sándor «Színésznők» című új könyve. — Régi és új előfizetők a «Jövendő» első évfolyamának 10 kötetét, ízléses könyvtartóba kötve: 20 korona helyett tizenkét koronáért kapják meg és ez összeget négykoronás, negyed évenként esedékes részletekben is fizethetik, ellenben a gyűjteményt a megrendelés után azonnal bérmentve megkapják.

A «Jövendő» kiadóhivatala.

A Bihari, Glatter és Knopp-féle női festőiskola, amely már 5 év óta főnáll, Budapestnek legjobb és leglátogatottabb intézete.

A modern kor szelleme fontos szerepet juttatott a művészetnek úgy a közoktatás terén, valamint a magasabb műveltség szempontjából is; mert világszerte elismert tény az, hogy az ember lelkét csak a művészet nemesíti, de különösen a nő kedélyére és lelki életére megbecsülhetetlen a művészettel való foglalkozás.

Ezért és mert meg vagyunk győződve arról, hogy kitűnő módszer szerint tanítanak, ajánljuk ezt a kitűnő iskolát a közönség becses figyelmébe. Beiratkozás Andrássy-út 96. sz., az iskola helyiségében.

Minden új magyar, vagy idegen nyelvű könyv kapható Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udvari könyvkereskedésben Budapesten.

«Művészeti Krónika» címen havi folyóirat jelent meg e hó 15-én. Az új lap a magyar művészet szolgálatában áll s ennek terjesztését tűzte ki feladatául. Megjelenik havonként. Előfizetési ára egy évre 2 korona.

Szerkeszti: Bródy Sándor.

Főmunkatárs: Ambrus Zoltán, Heltai Jenő.

Szerkesztőség: Honvéd-utca 10.

Kiadja: A Jövendő kiadóhivatala. Tulajdonos: a szerkesztő.
Honvéd-utca 10.

A Jövendő előfizetési ára egy hónapra: egy korona, félévre 6 korona.

A Jövendő megjelenik minden vasárnap. Ezenkívül rendkívüli kiadásokban.

A szöveg- és borítékpapíros az Első Magyar Papíripar R.-T. gyártmánya.
Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten.